

**CHARLES BAUDELAIRE'İN KÖTÜLÜK ÇİÇEKLERİ
ADLI YAPITINDA KOKU İMGESİ**

Deniz Seda YILMAZ

**Yüksek Lisans Tezi
Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Sadık TÜRKOĞLU
2013
Her Hakkı Saklıdır**

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FRANSIZ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Deniz Seda YILMAZ

CHARLES BAUDELAIRE'İN KÖTÜLÜK ÇİÇEKLERİ ADLI
YAPITINDA KOKU İMGESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Sadık TÜRKOĞLU

ERZURUM-2013

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

20/02/2013

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "**CHARLES BAUDELAİRE'İN KÖTÜLÜK ÇİÇEKLERİ ADLI YAPITINDA KOKU İMGESİ**" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☒ ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ ☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

20.02.2013

Deniz Seda YILMAZ

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd.Doç.Dr. Sadık TÜRKOĞLU danışmanlığında, Deniz Seda YILMAZ tarafından hazırlanan bu çalışma 20 / 02 / 2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd.Doç.Dr. Sadık TÜRKOĞLU

İmza:

Jüri Üyesi : Prof.Dr. Mükremin YAMAN

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Deniz KÜZECİ

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ŞEKİLLER DİZİNİ	V
ÖNSÖZ.....	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KOKU İMGESİ

1.1. DİL GÖSTERGESİ	4
1.2. GÖNDERGE	5
1.3. DÜZANLAM/YANANLAM	5
1.4. İMGE.....	6
1.5. KOKU İMGESİ.....	7
1.6. EŞDUYUM	8

İKİNCİ BÖLÜM

CHARLES BAUDELAİRE’İN KÖTÜLÜK ÇİÇEKLERİ ADLI YAPITINDA

KOKU İMGESİ

2.1. OLUMLU ETKİ UYANDIRAN KOKU ANLATIMLARI.....	9
2.2. OLUMSUZ ETKİ UYANDIRAN KOKU ANLATIMLARI	25
2.3. NE OLUMLU NE DE OLUMSUZ ETKİ UYANDIRAN KOKU ANLATIMLARI	40
2.4. UZAK İKLİM KOKULARI	49
SONUÇ.....	55
KAYNAKÇA	57
ÖZGEÇMİŞ.....	58

Annem'e ve Babam'a...

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CHARLES BAUDELAIRE’İN KÖTÜLÜK ÇİÇEKLERİ ADLI YAPITINDA
KOKU İMGESİ

Deniz Seda YILMAZ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sadık TÜRKOĞLU

2013, 58 Sayfa

Juri: Yrd. Doç. Dr. Sadık TÜRKOĞLU (Danışman)
Prof. Dr. Mükremin YAMAN
Yrd. Doç. Dr. Deniz KÜZECİ

Bu çalışmanın amacı Baudelaire’in ‘*Kötülük Çiçekleri*’ adlı yapıtında bulunan koku anlatımlarını incelemektir. Yöntem olarak sözcüklerin anlamlarını sınıflandırmaya ve okuyucu üzerindeki etkilerini saptamaya olanak veren Greimas’ın Duyuşsal Ulam tekniği ve aynı zamanda imgesel anlam, bağlam ve anlamlandırma süreçleri kullanılmaktadır. Örneklem evreni söz konusu yapıttan alınan ve koku ile ilgili anlatımların bulunduğu seçilmiş dizelerden oluşmaktadır. Baudelaire’in şiirlerinde renk, ses ve koku anlatımları geniş bir yer tutmaktadır.Şair, “Kötülük Çiçekleri” adlı yapıtında bulunan yüz elli yedi şiirinde yaklaşık seksen dört kez koku sözcüğünü kullanmaktadır. Bunların büyük çoğunluğu ise okuyucuda olumlu etki bırakan hoş kokulardır. Bu çalışmada koku anlatımları olumlu, olumsuz, olağan, uzak iklim kokuları olmak üzere dört boyutta değerlendirilecektir.

Burada sadece koku anlatımları ele alındığında onların çoğunlukla olumlu anlamlara gönderme yaptığı görülür. Olumsuz anlamlar içeren koku sözcükleri daha az bir yer tutar. Ne olumlu ne de olumsuz anlam içeren kokuların bulunduğu dizeler diğerlerinden çok daha az sayıdadır. Baudelaire’in şiirinde olumlu anlamda koku sözcükleri çoğunlukla kadını çağrıştırmakta ve özellikle kadının teninin ve saçının kokuları olarak ortaya çıkmaktadır. Olumsuz anlamda kokular pis, kötü, iğrenç, ağır ve dehşet saçan nitelemeleriyle birlikte yer alır. Genel anlamda koku sözcüklerinde herhangi bir niteleme yapılmamaktadır.

İncelediğimiz bu yapıtta; imge ve eşduyum aracılığıyla dizelere saklanan anlamların yoğunluğunu, yaşanan duyguları, heyecanları bu çalışmada görmek mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Koku, Eşduyum, İmge

ABSTRACT**MASTER’S THESIS****THE IMAGE OF SMELL IN CHARLES BAUDELAIRE'S THE FLOWERS OF THE BADNESS****Deniz Seda YILMAZ****Advisor: Asistant Professor Sadık TÜRKOĞLU****2013, Page 58****Jury: Asist. Prof. Dr. Sadık TÜRKOĞLU (Advisor)****Prof. Dr. Mükremin YAMAN****Asist. Prof. Deniz KÜZECİ**

This study aims at analyzing the expressions of the smell in Baudelaire’s “The Flowers of the Badness”. The methodology of the study is the thymic category technique of Greimas which allows us to classify the meanings of the words and determine their effects on the reader, as well as other imaginary meaning, context and interpretation processes. The sample universe of the study is the work mentioned above, particularly the selected lines including the expressions on smell. The expressions of colour, sound and smell play a significant role in Baudelaire’s works. He uses the word “smell” for eighty-seven times in the one hundred fifty seven poems of “The Flowers of Evil”. Most of them are about the beautiful smells that influence the reader in a positive way. In this study, the expressions of smell are going to be examined under four categories as positive, negative, possible and the smells of remote climates.

If the expressions of smell are handled, it would be seen that they mostly have positive references. The words of smell that has negative references are relatively less. The expressions of smell that have neither positive, nor negative references were used rarely. In Baudelaire’s work, the positive expressions of smell generally reflect the woman, particularly the smell of her skin and hair. The negative expressions of smell are generally mentioned with the qualifiers such as dirty, bad, disgusting, terrifying, etc. In general, there are not many qualifiers related to smell in the work.

This study aims at revealing the intensity of meaning, the emotions and joy hidden among the lines, by making use of imagery and empathy.

Key Words: Smell, Empathy, Image

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Dil Göstergesi	4
--	----------

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusu Baudelaire'in "*Kötülük Çiçekleri*" adlı yapıtında koku imgesini oluşturmaktadır. Çalışmamızda koku, renk ve ses imgelerini birlikte ele almak istedik; fakat koku imgesinin tezimiz için yeterli olacağına ve yapılan araştırmalardan sonra kokuyla ilgili kapsamlı herhangi bir çalışma yapılmadığına karar verdik. Çalışmamızda bu nedenle kaynak sıkıntılarımız oldu. Buna rağmen elde ettiğimiz kaynaklar çalışmamızda bize ışık tuttu.Yöntem olarak kullandığımız duyuşsal ulam, eşduyum metotları ve dil göstergeleri bakımından incelenen koku imgelerimizi farklı açılardan ele almaya çalıştık.

Çalışmamda yardımlarını esirgemeyen ve çalışma sürecinde engin bilgileriyle yanımda olan danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Sadık TÜRKOĞLU'na, değerli zamanlarını ayırarak çalışmama önerilerde bulunan hocalarım Sayın Yrd. Doç. Dr. Deniz KÜZECİ'ye, özellikle sağladığı kaynaklardan dolayı Ana Bilimdalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Mükremin YAMAN'a, Yrd. Doç. Dr. Kamil CİVELEK'e ve bu süreç boyunca manevi desteklerini benden esirgemeyen Ana Bilimdalı Eski Başkanı Sayın Prof. Dr. Sevim AKTEN'e sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Erzurum-2013

Deniz Seda YILMAZ

GİRİŞ

Bu çalışmada Baudelaire'in '*Kötülük Çiçekleri*' adlı yapıtında bulunan koku anlatımları incelenecektir. Yöntem olarak sözcüklerin anlamlarını sınıflandırmaya ve okuyucu üzerindeki etkilerini saptamaya olanak veren Greimas'ın Duyuşsal Ulam tekniği ve aynı zamanda imgesel anlam, bağlam ve anlamlandırma süreçleri kullanılacaktır. Örnekleme evreni söz konusu yapıttan alınan ve koku ile ilgili anlatımların bulunduğu seçilmiş dizelerden oluşacaktır. Koku içeren anlatımların bulunduğu dizeler Baudelaire şiirinde azımsanmayacak kadar çok yer bulur. İnsanın duyu organları dünyadaki nesneleri algılamalarına ve onları tanımalarına yarar. İnsandaki duyu organları beş öğeden oluşur; görme, koklama, duyma, tat alma ve dokunma. Başka bir deyişle 'Spectacle de la Nature' adlı yapıtta, tüm tatların, kokuların, seslerin, renklerin çeşitliliği bütün duyularımızın, Tanrı'nın bizim ihtiyaçlarımıza göre farklılık gösteren eylemleri olduğu belirtilir.¹ Baudelaire, şiirlerini söylerken gönderme yaptığı nesnelerin kokuları üzerinden duyumsamalarını yansıtır. Şiirlerinde duygularını dile getirmek için özellikle renk, ses ve koku anlatımlarına başvurur. Onun şiirlerinde koku imgeleri oldukça geniş bir yer tutmaktadır. Şiirlerinde bazen nesnelerin adları kokuları ile birlikte daha ayrıcalıklı bir anlam evreni oluştururlar. Şair "*Kötülük Çiçekleri*" adlı yapıtında bulunan yüz elli yedi şiirinde yaklaşık seksen dört kez koku sözcüğünü kullanmaktadır. Bunların büyük çoğunluğu ise okuyucuda olumlu etki bırakan hoş kokulardır. Bu çalışmada koku anlatımları olumlu, olumsuz, olağan, uzak iklim kokuları olmak üzere dört boyutta değerlendirilecektir.

Bu çalışmanın amacı Baudelaire'in '*Kötülük Çiçekleri*' adlı yapıtında bulunan koku anlatımlarını incelemektir. Burada koku anlatımları ele alındığında onların çoğunlukla olumlu anlamlara gönderme yaptığı görülür.

Birinci bölümümüzde yirmi sekiz tane olumlu etki uyandıran koku anlatımlarını göreceğiz. Baudelaire şiirinde olumlu anlamda koku sözcüklerinin çoğunlukla kadını çağrıştırdığına, özellikle kadının teninin ve saçının kokuları olarak ortaya çıktığına tanık olunur. Bu bölümde bulunan on iki olumlu kokunun doğrudan kadına

¹ Alain Corbin, *Kokunun Tarihi Miyasma ile Fulya: Koku ve Toplumsal İmgelem XVIII-XIX. Yüzyıllar*, (Çeviri: Pınar Güzelyürek Çelik, M. Emin Özcan, Lale Arslan Özcan), Dost Kitabevi, Ankara 2007.

göndermeyaptığıgörülr. Kalan diğerkokular da ise mitolojik öğelerin kullanıldığını ve nesnelere gönderme yapıldığını görmek olasıdır.

İkinci bölümde yirmi beş tane olumsuz etki uyandıran koku ele alınacaktır. Olumsuz anlamlar içeren koku sözcüklerinin olumlu etki uyandıran kokulara göre daha az bir yer tuttuğunu göreceğiz. Olumsuz kokuları iğrenç, pis, berbat, acı, tehlikeli gibi sıfatlar eşliğinde inceleyeceğiz. Bunun yanı sıra kan kokusu, ölüm kokusu, leş kokusu, mezar kokusu ve hüzün kokuları yer alacaktır.

Üçüncü bölümde ne olumlu ne de olumsuz etki uyandıran kokuları ele alacağız. İlk iki bölüme göre daha az koku anlatımları yer almaktadır. Bu bölümde yirmi iki tane koku imgesiyle karşılaçağz. Koku imgesi bazı dizelerde hiçbir şeye gönderme yapmadan sadece “koku” kelimesiyle dizelerde yerini alacaktır. Dizeleri okuduğumuzda kokunun niteliğine ait herhangi bir duyumsamamız olmayacaktır.

Son bölümümüzü dokuz tane uzak iklim kokuları oluşturmaktadır. Bu kokular yine kadın kokusuyla bağdaşarak Baudelaire’e kadın kokularını anımsatacaktır. Bölümün adından da anlaşılacağı üzere orman kokusu, deniz kokusu, çöl kokusu ve iklim kokusu dizelerde bulunacaktır. Ele alınan uzak iklimlerin kokularının aynı zamanda olumlu anlamlar taşıdığını da göreceğiz.

Çalışmamızda gösteren gösterilen ilişkisini ortaya koyan dil göstergesinden yararlanılmaktadır. Ses imgesi ve kavram arasındaki bağı dile getiren ise “gösterge” kavramıdır. Örnek olarak “çiçek” sözcüğünü ele aldığımızda, gösterge sesler aracılığı ile kulağımıza gelen, “çiçek”i gösteren ses imgesi ve beynimizde canlanan bir “çiçek” kavramından oluşmaktadır. Başka bir deyişle, gösterilen dil göstergesinin anlamsal değerini, gösteren ise sessel ve çizgisel değerini ortaya çıkarır. Diğer taraftan yine Saussure’e göre gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki nedensizdir, yani gerçek dünyada somut bir nesne olarak var olan “çiçek”in ç-i-ç-e-k ses ve çizgileri ile adlandırılması herhangi bir nedene bağlı değildir. Çünkü o nesneyi Türkçe konuşan bir insan çiçek diye adlandırırken, bir fransız “fleur”, bir ingiliz “flower” ve bir alman “blume” olarak adlandırmaktadır.²Göstergenin belirttiği nesne veya varlığı belirten gönderge ise çalışmada kullanılacak diğerkavramdır. Göndermeler nesnenin veya

² Ferdinand de Saussure, *Cours de Linguistique Generale*, PUF, Paris 1960, s. 100.

varlığın kişileştirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğretilmelerde açık ve kapalı eğretilmeler olarak iki şekilde şiirlerde yerini almıştır.

Bağlamlara göre sözcüklerin tek anlamı olduğu söylenemez. Cümledeki anlamlara, anlatılmak istenene göre sözcükler anlamları dışına çıkabilir. Sözcük öz, sürekli, değişmez anlamında kullanıldığında bu sözcüğün düz anlamı olmaktadır. Öyleyse yan anlam bağlama göre öz, sürekli anlamının dışında, inanca sahip olunan bilgiye göre değişen anlamdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

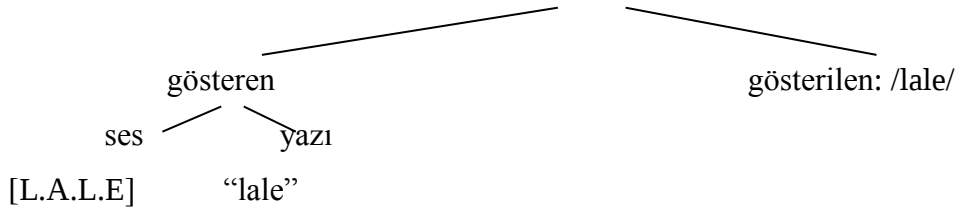
KOKU İMGESİ

1.1. DİL GÖSTERGESİ

Ferdinand de Saussure dilin göstergelerden oluşan bir dizge olduğunu belirtmiştir. Buna dayanarak insanların kavramlarla düşündüğünü ve düşündüklerini dil göstergeleriyle dile getirdikleri söylenebilir. Örneğin, “ev” kelimesini duyan her birey herhangi bir evi getirir aklına. Bu demek oluyor ki dilgöstergesi nesnenin kendisi değildir. Bu sözcük ya genel olarak evi ya da belirli bir evi gösterir. Kısacası araç olan dilde nesnelerin kendisini değil onlara verdiğimiz isimleri kullanırız.

Ferdinand de Saussure’ün belirttiği gibi, dil göstergesi iki kısımdan oluşur. Birincisi “gösteren” adı verilen [L.A.L.E] sesi veya okuduğumuz “lale” yazısıdır. İkincisi “gösterilen” adı verilen [L.A.L.E] sesini duyduğumuzda veya “lale” yazısını okuduğumuzda zihnimizde canlanan “lale”dir. Dil göstergesi şu şekilde gösterilebilir:

Dil Göstergesi: “lale”

Şekil 1.1. Dil Göstergesi

Gösteren, dil göstergesinin sesle ilgili olan somut bölümünü oluşturur. Sessel işlevi olan gösteren algılama düzlemiyle ilgilidir.

Gösterilen ise gösterenin zihnimizde uyandırdığı kavram veya düşüncedir. Gösteren nasıl algılama düzlemini ilgilendiriyorsa gösterilen de düşünce alanı veya kavramsallaştırmayı ilgilendirir.

1.2. GÖNDERGE

Doğal dillerin kullanıldığı iletişim biçiminde-çoğu özel durumlar dışında-her zaman dil-dışı gerçekliğe göndermede bulunur. İletişimde bulunan kimse ve alıcı iletişimi sağlayabilmek için dil-dışı gerçeklikleri biçimlendiren sözcükler kullanır: ev, üniversite, öğrenci, dün, cesaret, aşk, demokrasi vb... Bu dil-dışı gerçekliklere “gönderge” denir. Gönderge, dil göstergesinin dil dışında gösterdiği her şeydir: soyuttur, somuttur, nesneldir, olaydır, olgudur, niceliktir, durumdur, kanıttır. Hatta kimi zaman gerçek dünya çok sınırlı ve dar geldiğinde, gönderge kurgusal dünyayı da içine alır.³

Verilen kelimelerden, örneğin; aşk, cesaret soyut kelimelerdir. Elle tutulmaz, gözle görülmez. Fakat bu göstergeler birçok somut kavrama, buna bağlı olarak birçok göndergeye göndermede bulunur. Aşk, sevgiliyi, somut bir kavramı yani göndergeyi işaret etmektedir.

1.3. DÜZANLAM/YANANLAM

Sözcüklerin genel olarak iki işlevi bulunmaktadır. Biri sözcüğün tek başına ya da göndergesel işlevli bir metinde sözcüklerin öz yani gerçek anlamlarını vermek, diğeri ise bağlamlardaki çağrışımları bulunan sözcüğün yan anlamını vermek. Sözcük öz, sürekli, değişmez anlamında kullanıldığında bu sözcüğün düz anlamı olmaktadır. Öyleyse yan anlam bağlama göre öz, sürekli anlamının dışında, inanca sahip olunan bilgiye göre değişen anlamdır.

Yananlamsal anlambirimcikler düzanlam dizgesinin gerçekleşmiş değerleridir. Kaynağını yananlamanın bireysel oluşunda ya da yaşanan yerin dilsel topluluğun kültürüne özgü duygusal ya da düşünsel boyuttaki yaşanırlarında aramak gerekir. Örneğin, “aslan” anlambirimindeki anlambirimcikleri görelim.

“aslan”=/canlı/>/hayvan/>/memeli/>/etobur/>/kedigiller/>/vahşi/ vb...

Yukarıda gösterilenler düzanlam birimcikleri olmaktadır. Yananlamda ise:

-/mertlik/: “aslan gibi mert”

³Zeynel Kıran, Ayşe (Eziler) Kıran, *Dilbilimine Giriş*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s. 63.

-/güç/: “aslanlar gibi işi bitirmek” vb.
kavramlar bulabiliriz.

Baudelaire şiirinde önemli yer tutan “Kedi” şiirinden örnek verelim:
“kedi”=/canlı/>/hayvan/>/memeli/>/etobur, otobur/>/kedigiller/ vb.

Yukarıda yazılanlar düzanlam biçimleri olmakla beraber aşağıda göstereceklerimiz Baudelaire’in şiirinde ele aldığı yananlamdadır:

-/nankör/>/kadın/ kavramlarını görebiliriz.

Düzanlama göre yananlam anlambirincikleri arasında hiçbir anlam ilişkisi bulunmamaktadır. Örneğin İslam dininde putlar değersiz ve sadece insanın yaptığı bir heykelken Budistlerde putlar tapınacak varlıklardır. Şüphesiz birçok nesnenin de yananlam anlambirincikleri toplumlara, dinlere, inançlara göre değişmektedir.

1.4. İMGE

“Edebiyat boyutuyla imge, yazarın kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmek için kullandığı çağrışımlar veya “söz sanatı, özellikle de eğretilme ya da benzetme(ler)i ifade etmek için kullanılan bir terim...”⁴Şiirlerin, edebi metinlerin içerdiği söz sanatlarının amaçlarından biri de imge yaratmaktır. İmge, farklı nesnelerden özellikler alarak diğer bir deyişle sözcükleri gerçek anlamları dışında kullanarak anlatılmak istenilen herhangi bir varlığı daha belirgin ve çarpıcı kılmak amacıdadır. İmge benzetmelerle, eğretilmelerle karşımıza çıkar.

Örneğin, “Türk filmleri artık beyaz perdede başarılı bir biçimde yer almakta.” Burada “beyaz perde” sözcüğü “sinema” anlamında kullanılmıştır. Görüldüğü gibi eğretilme birbirine yakın iki gerçekliğin birbirine benzemesinden oluşmaktadır.

İmgeye kapalı bir kavram ve gelişmeye açık bir kavram olarak bakılabilir.

“İmgeler, dilin, onların gönderme yaptıkları olayları resmetme tarzının üstesinden gelmeye müktedirler.”⁵ Örneğin araba kazasının görüntüsü, “araba kaza yaptı” olarak algılamaya girmesidir. Yani “imgenin orada olmanın yerini tutmasıdır.”⁶

⁴ Serhat Ulağı, *İmgebilim: Öteki'nin Bilimine Giriş*, Sinemis Yayınları, Ankara 2006, s. 3.

⁵ Ron, Burnett, *İmgeler Nasıl Düşünür?*, (Çeviri: Güçsal Pusar), Metis Yayınları, İstanbul 2005, s.31.

“Edebi metinlerde, imgeler yazar ile bilinçaltı, yazar ile toplum ve son olarak yazar ile okur arasındaki ilişkiyi ortaya koyan elemandır. Yazarın geçmişinden, bastırılmış dürtülerinden, inançlarından ve deneyimlerinden oluşan imgeler yazarın kişiliğini bizlere tanıtan anlamlı yapılardır.”⁷

Baudelaire’in şiirlerinde de göreceğimiz gibi imgeler Baudelaire’in yaşadıkları, yaşayamadıkları, hissettikleri ile doğru orantılıdır. Bunun en belirgin örneğini “Balkon” şiirinde göreceğiz. Bu şiirde anneye olan özlem, anneye yaşamak istenen; fakat yaşanamayan duygular dökülmüştür dizelere.

1.5. KOKU İMGESİ

“Kokunun tarihçesi insanlık tarihiyle başlar ve bir o kadar da eskidir. Eski çağlardan bu yana koku “*parfüm*” kelimesiyle ifade edilmiştir. Parfüm kelimesi Latince kökenli olup [dumandan çıkan] anlamındaki [per-fumüm] kökünden gelir.”⁸

Koku simgeciğinin de renk ve ses gibi en önemli özelliği evrensel olmayışıdır. Koku, kişinin hatıralarına, yaşadıklarına, hayatına giren kişilere göre değişir. Kişinin duygusal yoğunluğunun bunda önemli bir yeri vardır. Tüm bunlara rağmen koku nankördür; azalır ve yok olur.

Koku geçmişi, yaşanılanları hatırlattığı gibi bir anda o anı tekrar yaşatabilir. Burnumuza değen hafif bir koku hatıra gelen günü, olayı veya herhangi bir şeyi gözümüzün önüne getirir. Buna göre de kokuların sihirli olduğunu söyleyebiliriz.

Baudelaire, kokularla tekrar nasıl hayat bulduğunu ya da kokularla yaşarken nasıl öldüğünü veya özlemini çektiği anları tekrar nasıl yaşadığını, kokuların onu nereye götürdüğünü ya da ona neleri getirdiğini bizlere de duyumsatarak birçok şiirini kaleme almıştır.

⁶ Burnett, s. 35.

⁷ Ulağlı, s. 4.

⁸ *KOKU NEDİR I Kokunun Tarihçesi/ Koku Nedir?*, Erişim Tarihi: 12 Haziran 2011, estelll.blogcu.com/koku-nedir-i-kokunun-tarihcesi/7305443

1.6. EŞDUYUM

Beş duyu ile algıladığımız nesneler somut nesnelerdir. Bir çiçek görülebilir, koklanabilir, tutulabilir. Bir ekmek yenebilir, görülebilir, dokunulabilir veya bir şarkı dinlenebilir. “İnsan farklı anlamlardan kaynaklanan algılamalar arasında pek çok benzerlik ilişkisi kurabildiği için görme, işitme, tatma, dokunma ve koklama arasında eğretilme oyunları kurabilir. Ruhbilimciler buna eşzamanlı algılama adını verirler.”⁹ Eşduyumda bir ses bir renge veya bir renk bir sese ya da bir ses bir tada göndermede bulunabilir.

“*Kötülük Çiçekleri*” adlı inceleyeceğimiz bu yapıtta eşduyum en iyi görebildiğimiz şiirin ‘Uyuşumlar’ olduğuna kanaat getireceğiz.

⁹ Zeynel, s. 356.

İKİNCİ BÖLÜM

CHARLES BAUDELAİRE’İN KÖTÜLÜK ÇİÇEKLERİ ADLI YAPITINDA KOKU İMGESİ

2.1. OLUMLU ETKİ UYANDIRAN KOKU ANLATIMLARI

Kokunun Tarihi adlı yapıtta, “hafif, doğal ve hoş kokuların, yalnızca ruhun basit bir yansımasından ibaret olan duru bedeninin imgesi” olduğu açıklanmaktadır¹⁰. Türk Dil Kurumu Sözlüğü ise kokuyu şu şekilde tanımlamaktadır: koku, ‘nesnelerden yayılan küçücük zerreciklerin burun zarı üzerindeki özel sinirlerde uyandırdığı duygu¹¹, şeklindedir. Bu tanımlamalara göre kokunun sinirlerde iyi veya kötü duygular uyandırabildiği vurgulanır. Ancak bu çalışmada kokuların, sözcüklerle ifade edildikleri biçimleriyle etkileri ve anlam evrenleri irdelenmeye çalışılacaktır.

Baudelaire’in şiirlerinde iyi kokuları hissettiği anlar genellikle sevgili ile ortaya çıkmaktadır. Şiirlerinde koku imgesini en iyi şekilde temsil eden “kadın kokusudur.” Hoş, mis, baştan çıkarıcı kokular gibi kadın kokusuna yakışan sıfatlar kullanılmaktadır. Bu bölümde bu kokuları inceleyerek açıklamaya çalışacağız.

İnsan bu dünyada nesneleri kokuları, sesleri ve renkleri ile de tanımlar. Her nesnenin kendine özgü çıkardığı bir sesi, kokusu ve rengi vardır. Ve çoğu zaman bu özellikleri ile insan üzerinde etkiler bırakırlar. Baudelaire de şiirlerinde renk, ses ve koku anlatımlarına yer vereceğinin belirtilerini “Uyuşumlar” adlı şiirinde salık vermektedir. “*Renkler, sesler ve kokular birbirlerine cevap verirler*” dizesiyle bir tür eşduyuma başvurur. Aynı şiirde daha sonra kokunun nasıl bir koku olduğunu yine bir dizede çarpıcı bir örnek vererek belirtmektedir: “*Kokular vardır çocuk tenleri gibi duru*” dizesi. Herhalde insanın bu dünyadaki yaşama gözlerini ilk açışının veya merhaba deyişinin sevincini ve o eşsiz masumluluğu, saflığı ve körpeliği bundan daha güzel anlatan bir dize olamaz. Bundan dolayı kokuları tanımlarken çocuk tenleri gibi taze kokular diyerek benzetmesini yapmaktadır. Çocukluk durumu ve onun kendine özgü kokusu her zaman olumlu bir şekilde insanın var oluşunun başlangıcı olarak

¹⁰Alain Corbin, *Kokunun Tarihi, Mıyasma ile Fulya: Koku ve Toplumsal İmgelem XVIII-XIX. Yüzyıllar*, (Çeviri: Pınar Güzelyürek Çelik, M. Emin Özcan, Lale Arslan Özcan), Dost Kitabevi, Ankara 2007, s. 243.

¹¹Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlüğü*, (10.bs.), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005, s. 1196.

dikkate alınabilir. Hoş kokular sadece güzel anıları canlandırmaz, güzel olan her şeyi insana anımsatır. Aynı şiirin şimdi ele alacağımız diğer iki dizesinde kokuları yine başka kavramalara benzetme yaparak tanımlamaktadır. Bu kokular obuaların çıkardığı ses kadar tatlı ve yeşil çimenlerin tazeliği kadarsaftır. Sonraki dizede ise yine bazı kokuların da çürük ve kötü olduğunu aynı zamanda zengin ve övünç dolu olanlarının da bulunduğunu söyleyerek olumlu ve olumsuz olmak üzere iki algılama biçimini ön plana çıkarmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz dizinin de bulunduğu “Uyuşumlar” adlı şiirin ilk üçlük kıtası şöyledir:

“Il est des parfums fais comme des chairs d’enfants. “Kokular vardır çocuk tenleri gibi duru
Doux comme les hautbois, verts comme les prairies, Obua gibi tatlı ve yeşil bir çim kadar
-Et d’autres, corrompus, riches et triomphants.”¹² Ve başkaları, çürük, zengin ve övünç
dolu.”¹³

Çocuk tenlerinin cennet gibi koktukları ve cennetin kokusunun geçici olmadığı söylenir. Burnumuz herhangi hoş bir kokuya alıştığında, koku normal gelmeye başlar ve bir süre sonra da kokuyu duymaz oluruz. Cennet kokusunun diğer kokulardan farkı geçici olmamasıdır. Kokusunun sonsuz bir kalıcılığı vardır. Şairin ‘*Kokular vardır çocuk tenleri gibi duru*’dizesindeki ‘kokuların’ dünyadaki bütün kokulara bedel olduğunu söyleyebiliriz. Ancak ‘*Ve başkaları, çürük, zengin ve övünç dolu*’ dizesinde ‘başkalarının’ olumsuz kokularına da dikkat çekiliyor. Yani burada bir anlamda kokuların olumlu veya olumsuz olduğuna vurgu yapılmaktadır. ‘Çürük kokusu kötü bir koku iken ‘zengin’ ve ‘övünç’ dolu kokuların daha olumlu olduğu nitelemesi yapılabilir.

Şair, söz konusu şiirde önemli bir eğretileme yaparak doğayı bir tapınak gibi görmektedir. Buna göre Baudelaire’in doğaya büyük bir hayranlık duyduğu söylenebilir. Bu şiirde yine kokuların niteliğini belirterek özellikle doğanın kokusuna değinmiştir. ‘*Kokular, sesler ve renkler yanıtlar birbirini*’ diyerek doğayı özetlemiştir bir bakıma. Aynı sonenin ikinci üçlük kıtasında ise şu dizeler görülmektedir:

“Ayant l’expansion des choses infinies,	‘O sonsuz nesnelerin yayılışıdır onlar
Comme l’ambre, le musc, le benjoin et l’encens,	Misk, amber, reçine ve günlük gibi kokular,
Qui chantent les transports de l’esprit et des sens.” ¹⁴	Bedensel hazla ruhun coşkusunu şakiyan’ ¹⁵

¹²Charles Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, Garnier-Flammarion, Paris 1964, Correspondances, s. 39.

¹³Charles Baudelaire, (1857). *Kötülük Çiçekleri*, (Çeviri: Ahmet Necdet), Dharma, İstanbul 2006, Uyuşumlar, s. 31.

Bu üçlüğü dikkate alırsak Baudelaire kokuları kullanarak doğal nesnelere doğrudan gönderme yapmaktadır. Burada söz konusu olan nesneler yoğun bir şekilde kokularını yayarlar ve kokularıyla ön plana çıkarlar. Kimi kokular da insanın cinsel dürtülerini harekete geçirirler ve bedensel hazla ruhun coşkısına neden olurlar. Bu üçlükte kullanılan dört koku nesnelerin birer parçası olarak gösterilmektedir ve gönderme yaptıkları nesnelerle adeta bütünleşmişlerdir.

Yukarıda söylenenlerin tersine kimi kokuların da olumsuz etkilere neden olduğu söylenebilir. “Misk kokusu ortaçağ Fransası’nda yeraltından çıkan kötü kokuları bastırmak amacıyla kullanılırdı. Kötü kokulara karşı güçlü bir koruyucu olarak değerlendirilirdi. Ancak bir süre sonra misk kokusunun dışkıyla ilişkisi olduğu ileri sürüldü. Hatta misk kokusunun kadınların sinir sistemini bozduğu, erkeklerin de midelerini tahrip ettiği söylenir.”¹⁶ Tüm bunlara rağmen misk kokusunu cennet kokusuyla ilişkilendirebildiğimiz gibi cinsel davranışlar üzerindeki etkisi de göz ardı edilmemelidir. “Emzirme döneminde misk koklayıp deliye dönen birçok kadına ilişkin vaka belirtilmektedir.”¹⁷

Alain Corbin’e göre miskin işlevi, bedenin kıvrımlarını ön plana çıkaran korsenin işlevi ile aynıydı.¹⁸ ‘*Bedensel hazla ruhun coşkusu şakıyan*’ dizesinde Baudelaire, miskin cinsellik üzerindeki etkisini belirtmektedir. Miskin kötü kokusunu değil de hoş kokusunu ele almaktadır. ‘*Bedensel haza*’neden olan ve onunla bütünleşen bu koku insanın duyuşsal ve algısal iç dünyasını dışarı yansıtmaktadır.

Amber de aynı misk gibi ağır kokuları temizler. Bu koku birkaç bileşenden elde edildiği gibi balina dışkısından da elde edilir. Amberin kaynaklarını ilk duyduğumuzda aklımıza pek hoş kokular gelmese de bu bileşenler parfüm yapımında kullanılmaktadır. Hatta şekerin de amber kokulu olduğu söylenmektedir.¹⁹ Baudelaire’in ruhu sakın ve mutlu olmalı ki bu dizeleri kâğıda dökerken misk ve amberin hoş kokularını ele almıştır. Amber ve misk ruhu okşayan bir kadın imgesidir belki de.

¹⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s.39.

¹⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s.31.

¹⁶Corbin, “*Katlanılmaz Olanı Yeniden Tanımlamak*”, s. 93.

¹⁷Corbin, “*Koku Alma Zevkine İlişkin Yeni Hesaplar*”, alıntı 19.s. 101.

¹⁸Corbin, “*Koku Alma Zevkine İlişkin Yeni Hesaplar*”, s.101.

¹⁹Corbin, “*Katlanılmaz Olanı Yeniden Tanımlamak*” s. 95.

Reçine ve günlük kokuları ise genellikle dini törenlerde ortamın hoş kokmasını sağlamak amacıyla yakılan maddelerdir. Yine burada ‘Koku II’ şiirinde olduğu gibi mistik kokular kullanılarak göndermeler yapılmıştır. Öncelikle kokunun insan üzerindeki olumlu etkileri ele alınmaya çalışılacaktır. Kokular insanda iyi duygular uyandırırken, insanları kendilerine çekmeyi de bilirler.

Şair bazı şiirlerinde mistik anlamlara gönderme yapan dizeler kurarak cennete özgü kokuları ele almıştır. Baudelaire’in “Koku” adlı şiirinin aşağıda ele aldığımız ilk dörtlüğünde bir mabedin hoş kokusunu nasıl duyumsayarak dizelerine aldığı görülmektedir:

“Lecteur, as-tu quelquefois respiré
Avec ivresse et lente gourmandise
Ce grain d’encens qui remplit une église,
Ou d’un sachet le musc invétéré?”²⁰

“Hiç içine çektin mi, okuyucu,
Sarhoşluk ve ağır iştah veren
Kiliseyi dolduran buhur tohumunu,
Veya misk kokusunu, yastığa sinen.”²¹

Buhur tohumu dini törenler sırasında ateş üzerine atılarak yakılan kokulu bir maddedir. Yayıdığı hoş kokular nedeniyle bazı dinlerde buhur tohumu yakmak adet haline gelmiştir. Baudelaire bu dörtlükte daha çok mistik kokulara gönderme yaparak dizelerini söylemiştir. Kilisenin kokusunu ‘*Sarhoşluk ve ağır iştah veren*’ olarak tanımladığından kullanılan mistik öğeye rağmen kokunun olumsuz etkisini de görebilmekteyiz. Aynı şekilde misk kokusunu da mistik koku ile ilişkilendirebiliriz. Misk kokusu eskiden Fransa’da kötü kokuları yok etmek için kullanılmış.²² Buhur tohumunun ve misk kokusunun bu dizelerde insanı rahatlatmış olduğu söylenebilir. Her mekânın kendine özgü bir kokusu vardır. Koku mekânı anımsatır veya mekân kokuyu. Mistik duyguların yanı sıra insanı alıp götüren kokulara da aynı şiir içinde yer verilmiştir:

“Charme profond, magique, dont nous grise
Dans le présent le passé restauré!”²³

“Derin, büyülü albeniyle esritir,
Onarılan geçmiş yaşanan günde bizi!”²⁴

²⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 64.

²¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 223.

²²Corbin, “*Katlanılmaz Olanı Yeniden Tanımlamak*”s. 91.

²³Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 64.

²⁴Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 223.

Yine bu ikilik dizeden hareketle denilebilir ki şair kokular aracılığı ile geçmiş yaşamını anımsar. Derin duygular yaşatan kokular, tıpkı geçmişte yaşanan güzel günlerin tadını bugün de tattırır insana. Çocukluk aşkının, bir annenin veya en sevilen şekerlemelerin kokusu kadar canlıdır o an duyumsananlar. Bilimler sözlüğünün tanımlamasına göre ‘koku tatlı anıların duyusudur.’ Ya da Tıp Sözlüğü’nün belirttiği gibi ‘koku anıları canlandırır ve hülyalara sevk eder.’ Bu şiirde de şair büyülu albenisiyle estiren üç kokuyu şiirine almıştır. Birincisi mabetteki koku, ikincisi kadının saçlarındaki koku ve üçüncüsü kadının kürkünün çıkardığı koku olarak sınıflandırılabilir. Burada ele aldığımız “Koku” adlı şiirde şair kilisedeki kokuyu iki biçimde tanımlar: sarhoşluk ve ağır iştah veren buhur tohumunun kokusu ve yastığa sinen misk kokusu.

Mistik öğelerin şair tarafından sıklıkla kullanıldığı görülüyor. Özellikle misk, amber ve günlük kokuları. Yine aşağıda göreceğimiz şiirde misk kokusu dizelerdedir.

“Bizarre déité, brune comme les nuits, Au parfum mélangé de musc et de havane, Œuvre de quelque obi, le Faust de la savane, Sorcierè au flanc d’ébène, enfant des noirs minuits,” ²⁵	“Sen ey garip tanrıça, gecelerin esmeri, Misk ile havanadan oluşmuş kokun senin, Savanın Faust’u ve bir büyüün eseri, Ey abanoz göğüslü, çocuğu gecelerin,” ²⁶
--	--

Misk cennet kokusuyla ilişkilendirildiğinden, bu kokunun dini bir koku olduğundan bahsedilmişti. Şiirde söz konusu olan kadının tanrıça olarak nitelendirildiğini göz önüne alırsak miskin dini kokusunu düşünebiliriz. Fakat “*gecelelerin esmeri*” olarak adlandırılması miskin cinselliğe yönelik kokularını akla getirmektedir. Ve yine şairin mitolojik öğelerden Faust’u kullanması mitolojiden vazgeçmediğini gösteriyor.

Havana, gökkuşağıdır. Gökkuşağı yağmurdan sonra güneş açmasıyla hoş toprak kokuları arasında gökyüzünde belirir. Bu durumda şiirde havana kokusunun yağmur ve toprak kokusu olduğunu söyleyebiliriz. Bu kokular insanı rahatlatır. Demek ki kadının kokusu şairi rahatlatmakta ve huzur vermektedir.

²⁵Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 55.

²⁶Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 56.

Baudelaire'in şiirinde koku, kadın imgesiyle bağdaşık eğretilmeler ve duyumsamalar çağrıştırır. Orada kadın, saçlarının kokusuyla özdeşleşmiştir. "Sanatçının zihnindeki "saç", şiirsel imgelerle ve söylemle buluşmadan önce biyolojik, kimyasal bir varlık iken, şiirin büyü ve gizil gücü ile ayrımsallaşır, yeni katmanlarla örülü yoğun anlamsal kümelere dönüşür ve bir sevdâ ögesi halini alır.²⁷" Bir taraftan özellikle kadının saçlarının kokusu ile ortaya çıkarken, diğer taraftan koku, çoğu zaman kadını çağrıştırmaktadır. Baudelaire'in şiirinde bunun pek çok örneği verilebilir. Bunlardan bazıları burada şöyle dile getirilebilir: "Dans Eden Yılan" başlıklı şiirde, "*derin saçlar üzerinde ağır kokulu*"; "Korkunç Bir Yahudinin Koynundayken Bir Gece" adlı şiirinde, "*Saçlarını ki elbet kokulu bir miğferdi*"; "Öğle Sonu Şarkısı" adlı şiirden bir dize, "*Hem her çölün ve ormanın sinmiş kokusu gür saçlarına*"; "Saçlar" adlı şiirde, "*Eybukleler! Ey güzel koku, isteksiz savsak*" v.b. gibi. Şair saçlarda bir takım benzetme ve eğretilmeler yapmaktadır. Orada saçlar, kokulu bir miğfer, çöl veya orman gibi doğal öğelerle birlikte anılmaktadır. Yine kadını anımsatan dizelerden örnekler verilebilir; özellikle "Uzak İklimlerin Kokusu" adlı şiirde kokular kadını çağrıştırır: "*Ne vakit o ateşli göğsünü koklasam ben/Kokunu izleyerek o hoş iklimlere doğru*" dizeleri; "Hasta İlham Perisi" adlı şiirde, "*Dilerim, göğsün sağlık dolu kokular saçan /güçlü düşüncelere kucak açsın her zaman*"; "Balkon" adlı ünlü şiirinde, "*Bu yeminler kokular, bu sonsuz öpücükler*"; "Ne Dersin Garip Kişi Bu Akşam Saatinde" adlı şiirinde, "*Bir melek kokusu var can bahşeden teninde*"; "Tersine Çevrilebilme" adlı şiirinde, "*Büyülü vücudunun yaydığı kokulardan*"; "Söyleşi" adlı şiirde, "*O çıplak boynunuzda güzel bir koku yüzer*"; "Öğle Sonu Şarkısı" adlı şiirde, "*Bir koku dolaşüyor teninde*" örnekleri gibi. Bu örneklerde görüldüğü gibi ve daha burada veremediğimiz pek çoğunda koku anlatımları olumlu anlamlara gönderme yaparlar. Kadının kokusu söz konusu olunca özellikle kadın tenindeki koku kendini gösterir. Yani koku imgesi kadında saçlardaki koku ve tendeki koku olmak üzere iki boyutta ortaya çıkar. Bir anlamda şair kadınları kokularıyla anımsamaktadır. Öyleyse kokular bize yaşamımızla ilgili geçmişe dönük bir çeşit duyumsamalar da uyandırmaktadır. Yaşadıklarını canlı tutacak, anımsatacak, o anlara dair ve o anın kokusundan başka ne kalır ki insanın elinde? Kokuyu duyduğu andainsanın gözleri kapanır, çıkar geçmişte yolculuğa ve yaşanan anılardaki kokular

²⁷Melik Bülbül, *İmgesel İletişim*, Çizgi Kitabevi, Konya 2005, s.56.

büyülü albenisiyle esritir onu. Sonunda anılarda kalan tapılası vücuttan toplar nefis çiçekleri.

Şair bazı kokuları gerçek anlamları dışında kullanarak göndermelere başvurmuştur. Aşağıdaki üçlükte bu daha iyi görülebilir:

“Je voudrais qu’exhalant l’odeur de la santé	‘Dilerim, göğsün sağlık dolu kokular saçan
Ton sein de pensers forts fût toujours fréquenté,	Güçlü düşüncelere kucak açsın her zaman
Et que ton sang chrétien coulât à flots rythmiques,” ²⁸	Ve Hristiyan kanın yayılsın dalga dalga.’ ²⁹

Bir eğretileme ile başlayan bu üçlükte yine kokular kalpten ve sonra güçlü düşüncelerden hareket ederek mistik bir havaya girer. ‘*Sağlık dolu kokular saçan*’ bir göğüs eğretilmesi belki de tertemiz bir kalbi simgelemektedir; temiz bir kalpten “*güçlü düşünceler*’ doğar. İnanç olgusu da kalple ilgilidir. Şair bu üçlükte hasta ilham perisine eğer kalbin temiz olursa, güçlü düşüncelere sahip olursun ve dini anlamda daha erinç ve esenlik içinde olabilirsin anlamında bir telkinde bulunur.

Bazı şiirlerinde ise şairin, kokunun gerçek ve değişmeceli anlamını aynı anda kullandığı aşağıdaki üçlükte görülebilir:

“Mainte fleur épanche à regret	‘Saçıyor bir sır gibi nice çiçek,
Son parfum doux comme un secret	Tatlı kokusunu, istemeyerek,
Dans les solitudes profondes.” ³⁰	Derin yalnızlıklar içerisinde.’ ³¹

Bu şiirin geneline bakıldığında ‘ölümden’ ve ‘mezardan’ söz edilmekte olduğu görülür. İnsan ne yaparsa yapsın ölüm kaçınılmazdır. Ölüm karşısında insanoğlu zavallıdır. Zaman kısadır ve sanat yolu uzundur ona göre. Yerin altında kimsenin bilmediği nice yitik mücevherler vardır. Şair bunlara vurgu yaptıktan sonra bu üçlükte şiirini bitirmektedir. Buna göre belki de bu üçlükten şunu anlamak gerekir: Kimsenin bilmediği nice çiçekler vardır kokusunu çevreye saçan; başka bir deyişle bunu bir eğretileme olarak ele alırsak nice güzel kızlar vardır cazibesi bilinmeyen, fark edilmeyen. Örneğin; “Burjuva bahçelerinde oldukça şaşırtıcı söylemlerle çiçek ve genç kız arasındaki zarif yakınlığın altı çizilir. Bu bahçelerde genç kızlar çiçeklerini kendileri

²⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 42.

²⁹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 37.

³⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 45.

³¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 41.

sular ve çiçekleriyle kendileri ilgilenirlermiş. Bu çiçeklerle sırlarını paylaşır, onlara ilk heyecanlarını anlatırlarmış.”³²Bu sırdaş çiçekler kokularıyla genç kızların sırlarını anlatıyorlardı belki de. ‘İstemeyerek’; çünkü kokularını etrafa saçmamaları imkânsızdı.Diğer bir yönden bakacak olursak; ‘nice çiçek’ genç kızları simgelemektedir. Heyecanlarını belli ederek sırlarını yani ‘tatlı kokularını’ etrafa saçan yine onlardır. ‘Derin yalnızlık’ mezarın içindeki kişinin yalnızlığı olarak yorumlanabilir. O halde ‘nice çiçek’ gerçek anlamda mezarın üzerindeki çiçeklerdir. Bu durumda ‘nice çiçeğin’ ‘tatlı kokusu’ mezarın derinliklerine inmektedir. ‘İstemeyerek’; çünkü ‘nice çiçeğin tatlı kokusu’ olumlu olmakla birlikte olumsuz olan ‘derin yalnızlıklar’ içerisine saçılmaktadır.

Edebiyatta, sevgilinin saçları, kirpikleri konu olarak geniş yer tutar. Saçlar, kirpikler genelde benzetmelerden yararlanılarak şiirlerde yerini alır. Tıpkı Baudelaire’in “Korkunç Bir Yahudinin Koynundayken Bir Gece” adlı şiirinde olduğu gibi. Bu şiirde saçlar kokulu bir miğfere benzetilmektedir. Aşağıdaki alıntıda bu benzetmeyi açıkça görmek olasıdır.

“Je me représentai sa majesté native,
Son regard de vigueur et de grâces armé,
Ses cheveux qui lui font un casque parfumé,
Et donc le souvenir pour l’amour me ravive.”³³

“Gözümde canlandırdım genç kızlık görkemini,
Kudretli bakışını, her an zarafet saçan,
Saçlarını ki elbet kokulu bir miğferdi,
Bir hatıraydı beni aşk için uyandıran.”³⁴

Saçın kokusu etrafa yayılır ve sevgiliye gelen bu koku onda daha da güzelleşir. Miğfere benzetilmesinden saçın sağlıklı, canlı ve güçlü olduğunu anlayabiliriz.

Şair bu dizelerde geçmişi ona hatırlatan kavramlardan bahsetmiştir. “Genç kızlık görkemi, kudretli bakışı, saçları.” Sevgilinin görkemi, bakışı aklına gelmektedir; fakat saçlarının kokusunu hala duymaktadır. Görkemi, bakışı sadece hayal etmekte; fakat kokuyu hissetmektedir. Geçmişi bulunduğu ana getirmek kokunun büyüyle mümkün olmaktadır. Yine kadın imgesiyle bağdaşık eğretilmeler ve duyumsamalar karşımıza çıkmaktadır.

Baudelaire’in mistik kokuları kullandığını diğer şiirlerinde görmüştük. “Ne Dersin Garip Kişi Bu Akşam Saatinde” adlı şiirde doğrudan mistik öğelerden “melek”

³²Corbin, “Mahremiyet Kokuları”, s. 254.

³³Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 60.

³⁴Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 68.

imgesi kullanılarak kokulara değinilmiştir. Kokusu benzersiz bir kokuya benzetilen bu defa sevgili değil Meryem Ana’dır.

“-Nous mettrons notre orgueil à chanter ses louanges: “Gururumuz fedadır şanını övmelere;
Rien ne vaut la douceur de son autorité; Buyurgan sesindeki tatlılık dünyaya değer;
Sa chair spirituelle a le parfum des Anges, Bir melek kokusu var can bahşeden teninde,
Et son oeil nous revêt d’un habit de clarté.”³⁵ Gözü giydirir bize ışıktan elbiseler.”³⁶

Melek kokusu nasıl kokar bilinmez. Dünyadaki bütün kokulardan güzel olduğu kesindir; fakat eşsizdir ve tarif edilemez. Meryem Ana diğer insanlardan dini yönden farklı olduğu ve Hristiyanlar için bir ilahi gibi görüldüğü için kokusu da diğer insanlardan farklı olsa gerek. Kokusu, sesi, bakışı tamamen farklıdır.

Yine bu dizelerde kadınla bağdaşık duyumsamalardan ten imgesi karşımıza çıkmaktadır. Saçın kokusu ele alındığı gibi Baudelaire’in şiirlerinde ten kokusu da geniş yer tutmaktadır.

‘Ten kokusu veya vücut kokusu bireyin kendine özgü olan kokularıdır. Vücudun kokusunu yaşanan yerin havası, geçirdiği mevsimleri, tükettiği besinleri, tutkuları, çalışma şekli, uğraştığı sanat türü, kazdığı toprak ve son olarak da soluduğu hava etkiler.’³⁷ Bu bilgiye dayanarak aşağıdaki dizeleri inceleyelim:

“Ange plein de bonheur, de joie et de lumières, “Benim mutluluk, sevinç, ışık dolu meleğim,
David mourant aurait demandé la santé Davud sağlık dilerdi göçerken bu dünyadan
Aux émanations de ton corps enchanté; Büyülü vücudunun yaydığı kokulardan;
Mais de toi je n’implore, ange, que tes prières, Ancak duandır elbet, senden tek beklediğim,
Ange plein de bonheur, de joie et de lumières!”³⁸ Benim mutluluk, sevinç, ışık dolu meleğim.”³⁹

Bu dizelerde şairin kullandığı “büyülü” kelimesi kokuyu değil vücudu nitelendirmektedir. Kokuya bu dizelerde herhangi bir niteleme direk olarak verilmemiştir. Ancak dolaylı olarak kokunun o büyük etkisinden bahsedilmektedir.

Büyülü bir vücuttan çıkan koku da basit, sıradan bir koku değildir. Büyülü şeyler özeldir, farklıdır, sıra dışıdır. Tutkuların, vücudun kokusunu etkilediğini söylemiştik. O

³⁵Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 68.

³⁶Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s.76.

³⁷Corbin, “*Toplumdaki Hava Yayılımları*”, s. 56.

³⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 69.

³⁹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 80.

halde bu vücudun sahibinin tutkuları yoğundur diyebiliriz. 'Tutkular vücut sıvılarını etkiler; böylece kişisel kokuyu da etkilemiş olurlar. Kimileri yavaş ama derinden etki ederler,...'⁴⁰

Davud'un bu büyümlü vücudun kokusundan sağlık dilediğini görüyoruz. Demek ki Davud bu kokununbüyüsüne inanmaktadır. Şair bu şiirde de 'Davud' ve kıtanın birinci ve ikinci dizelerinde kullandığı 'melek' kelimeleriyle mistik öğelere yönelmiştir.

Bazı şiirlerde kokuyu herhangi bir nesnenin kokusuna benzetmeden doğrudan kullanmıştır. "Melek kokusu, cennet kokusu, miğfer kokusu" gibi benzetilen kokulardan farklı olarak sadece kokuyu nitelendirerek kullanır. Tıpkı "Kedi II" şiirinde olduğu gibi.

"De sa fourrune blonde et brune
Sort un parfum si doux, qu'un soir
J'en fus embaumé, pour l'avoir
Caressée une fois, rien qu'une."⁴¹

"Sarışın, esmer kürkünden
Çıkan her hoş koku onda,
Bir akşamdı, okşadım da
Kokular içre kaldım ben."⁴²

Bu dizelerde kedi doğrudan kadına gönderme yapmaktadır. Kedinin insanlaştırılması ile kadının kokusu, teninin rengi, hareketleri anlatılmaktadır. Kedi imgesi kadın imgesine bağlanmaktadır. Baudelaire'de dört tane "Kedi" şiiri vardır ve hepsi de kadına gönderme yapmaktadır. Bu göndermeler kapalı eğretilmelerle kullanılmıştır. Şiirin bütününe bakıldığında şiirde kadın kelimesi geçmemektedir; fakat anlatılanın kadın olduğu anlaşılmaktadır. Yine bu şiirde kadın kokusu kedinin kokusuna benzetilmektedir.

Baudelaire'in şiirlerinde yoğun olarak mitolojik öğeler bulunur ve bu öğelerin mitolojideki genel özellikleri kokularla birleştirilerek dizelerde yerini alır. Yine aşağıdaki dizelerde Lazarus görülmektedir. Lazarus; "İsa'nın dostu ve çömezi. Beytanya'da kız kardeşi Meryem ve Marta ile yaşayan Lazarus, ölümünden üç gün sonra İsa tarafından diriltirmiştir."⁴³

"Il la terrasse au bord d'un gouffre séculaire,
Où, Lazare odorant déchirant son suaire,

"Yere serer yüzyıllık bir çukur kıyısında,
Lazarus kefenini yırtıp hoş kokar, orda,

⁴⁰Corbin, "Toplumdaki Hava Yayılımları", s. 57.

⁴¹Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 75.

⁴²Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 90.

⁴³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 330.

Se meut dans son réveil le cadavre spectral
D'un vieil amour ranci, caharmant et sépulcral.”⁴⁴

Kımıldar uykusunda o görsel kadavrası
Eski, buruk bir aşkın, ölümcül ve alımlı.”⁴⁵

Ölümünden sonra insan vücudu, çürümeye başlamasından dolayı kötü kokmaya başlar. Fakat Lazarus ölümünden üç gün sonra mezarından çıkmasına rağmen hoş kokmaktadır. Bunu Lazarus’u İsa’nın diriltmesi nedenine bağlayabiliriz. İsa kutsaldır. Onun kutsallığı Lazarus’u da kutsamıştır ve Lazarus bu yönden bakıldığında hoş kokmaktadır. Bu şiirde mitolojik ve mistik öğeler bağdaştırılmıştır.

Şairin sıklıkla şiirlerinde saç imgesini kullandığını görüyoruz. Dahası saç imgesi şiirlerinde geçmekten öte şiire “Saçlar” adı verilmektedir. Yine bu şiirde ele alınan koku doğal olarak saçın kokusu olmaktadır.

“O toison, moutonnant jusque sur l’encolure!
O boucles! O parfum chargé de nonchaloir!
Extase! Pour peupler ce soir l’alcôve obscure
Des souvenirs dormant dans cette chevelure,
Je la veux agiter dans l’air comme un mouchoir!”⁴⁶

“Ey dalga dalga boynun üstüne düşen saçlar!
Ey bukleler! Ey güzel koku, isteksiz savsak!
Esrimek! Loş odama yerleşsin diye tekrar
Bu akşam saçlarında uyuyan hatıralar,
İstiyorum onları mendil gibi sallamak!”⁴⁷

Sevgilinin saçları Baudelaire’in şiirlerinde vazgeçilmez bir unsurdur. Diğer dizelerde olduğu gibi saçla ilişkili olarak kokuyu okuyucuya sunmuştur. Buna bağdaşık kadın imgesini de aklımızda canlandırıyoruz. Bukleler üzerindeki koku şairi etkilemiştir, bu koku onu sarhoş etmiştir. Saçların savsak, dağınık olması da kendisini cezpt etmiştir. Saçlardaki koku onda hatıraları uyandırmıştır. Kokunun getirdiği anları yeniden yaşamak istemektedir.

Yine aynı şiirin ikinci beşliğinde sevgilinin kokusunun şair üzerindeki etkileri görülmektedir:

“La langoureuse Asie et la brûlante Afrique,
Tout un monde lointain, absent, presque défunt,
Vit dans tes profondeurs, forêt aromatique!
Comme d’autres esprits voquant sur la musique,

“Aşk yorgunu Asya’yla o ateşli Afrika,
Kaybolmuş, can çekişen bütün uzak âlemler,
Ey mis kokulu orman, yaşar kuytularında!
Başka ruhlar müzikte nasıl yüzüyorlarsa,

⁴⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 72

⁴⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 86.

⁴⁶Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 53.

⁴⁷Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 218.

Le mien, ô mon amour! Nage sur ton parfum.”⁴⁸

Benimki de, ey aşkım! Senin kokunda yüzer.”⁴⁹

Sevgilinin kuytuları, sevgilinin boynu, saçları, elleri kısacası şairi çeken her yeridir. Bu kuytularda şair ormanların, Asya’nın ve Afrika’nın değişik kokularını duymaktadır. Onu farklı yerlere götürür bu kokular. Ve başka ruhlar nasıl müzikte rahatlıyor ve müziği yaşıyorsa şairin ruhu da aşkının kokusunda yüzer, kendini kaybeder ve bu kokuyla rahatlar.

Aynı şiirin dördüncü beşliğinde farklı bir biçim görülmektedir.

“Un port retentissant où mon âme peut boire
A grands flots le parfum, le son et la couleur;
Où les vaisseaux, glissant dans l’or et dans la moire,
Ouvrent leurs vastes bras pour embrasser la gloire
D’un ciel pur où frémit l’éternelle chaleur.”⁵⁰

“Gürültülü bir liman ruhum kanarak içer
Orada kokuları, sesleri ve renkleri;
Altın, meneviş içre gemiler kayıp geçer,
Ve onlar kollarını kuşatmak için açar
Sonsuz bir sıcaklıkla titreşen saf gökleri.”⁵¹

Je plongerai ma tête amoureuse d’ivresse
Dans ce noir océan où l’autre est enfermé;
Et mon esprit subtil que le roulis caresse
Saura vous retrouver, ô féconde paresse,
Infinis bercements du loisir embaumé!”⁵²

Sarhoşluğa sevdalı başımı sokacağım
Ötekisini örten bu simsiyah ummana;
Ve benim bir yalpayla okşanan ince ruhum,
Ey verimli tembellik, seni yeniden bulsun!
Ey sonsuz salınışlar mis kokan boş zamanda!”⁵³

İlk beşlikte “Uyuşumlar” şiirinde olduğu gibi sesler, kokular ve renkler birlikte ele alınmıştır. Şair gürültülü bir limanda kokuları, sesleri ve renkleri içine çekmektedir. Kokudan farklı olarak sesi ve rengi de içine çeken, sesi ve rengi koklayan şair eşduyumu bu beşliğe yerleştirmiştir. İşitme, görme ve koklama duyuları birbirini çağrıştırmaktadır.

İkinci beşlikte ise soyut olan zaman mis koku özelliği verilerek somutlaştırılmıştır. Yani eğretilmeyi, somuttan soyuta geçtiği bir kavramda görmekteyiz. Şairin sevdalı başını soktuğu ve simsiyah umman olarak nitelendirdiği şey sevgilinin siyah saçlarıdır. Saçların arasında huzur bulmasını verimli tembellik olarak

⁴⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 53.

⁴⁹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 218.

⁵⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 53.

⁵¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 218.

⁵²Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 53.

⁵³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 218.

adlandırmaktadır. Huzuru saçların arasında bulmayı ummaktadır. Mis kokan boş zaman, şairin saçlarda huzur bulduğu, hayattan koptuğu anlardır.

“Sachet toujours frais qui parfume
L’atmosphère d’un cher réduit,
Encensoir oublié qui fume
En secret à travers la nuit,”⁵⁴

“Sevimli bir çatıya koku saçan
Lavanta kesesi her dem taze,
Unutulmuş bir buhurdan
Geceleri tüten gizlice,”⁵⁵

“İlahi” adlı bu şiirde sevgili yüceltilmiş ilah gibi görülmüştür. Sevgili en güzel ve ölümsüz olarak tanımlanmıştır. Şiirin üçüncü dördlüğünde sevgili lavanta kesesine benzetilmiştir. Lavanta kesesine benzetmesinin sebebi ise kesenin çıkardığı hoş kokudur. Kadının kokusu da en az lavanta kadar güzel kokmaktadır ve onun için her zaman güzel ve gençtir kadın. Yine sevgiliyi, sevgilinin gizemiyle denk tuttuğu buhurdanın gizli gizli tütmesine benzettiğini görüyoruz. Geceleri sessizce sevgilinin geldiğini de söyleyebiliriz ya da sevgilinin varlığını sadece şairin hissettiğini.

Daha önceki şiirlerde de amber kokusuna değinmiştik. Diğer şiirlerde amber kokusu daha çok mistik öğelerle ele alınmıştır. “Yolculuğa Çağrı” adlı şiirde çiçeklere gönderme yapılarak mistik öge dışına çıkmıştır.

“Des meubles luisants,
Polis par les ans,
Décoreraient Notre chambre;
Les plus rares fleurs
Mélant leurs odeurs
Aux vagues senteurs de l’ambre,
Les riches plafonds,
Les miroirs profonds,
Les splendeur orientale.”⁵⁶

“Parlayan eşya,
Geçmiş yıllarla
Süslerdi odamızı;
Nadir çiçekler
Kokusuyla her yanı,
Kaplardı amber
Zengin tavanlar
Derin aynalar,
Doğu’nun görkemi bu.”⁵⁷

Bu dizelerde ele alınan amber kokusu mistik bir ögeyi çağrıştırmamaktadır. Amber kokusuyla çiçeklere gönderme yapılmaktadır. Ele alınan dizelerde bir oda tasviri

⁵⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 171.

⁵⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 279.

⁵⁶Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 95.

⁵⁷Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 77.

görüyoruz. Eşyanın parlaması, kokularıyla odayı dolduran çiçekler, tavandaki işlemler ve aynalar bize oda hakkında bilgi vermektedir.

Şair kadın kokusunu şiirlerinde sıklıkla ele almıştır; kadının saçının kokusu veya vücudunun, teninin kokusu. Aşağıdaki dizede ele alınan “boyun kokusunun” şairi nasıl cezp ettiği görülmektedir.

“Mon cœur est un palais flétri par la cohue;
On s’y soûle, on s’y tue, on s’y prend aux cheveux!
-Un parfum nage autour de votre gorge nue!...”⁵⁸

“Benim kalbim bir saray hayhuyla olmuş heder;
Kavgalar, sarhoşluklar, cinayetler ordadır!
-O çıplak boynunuzda güzel bir koku yüzer!...”⁵⁹

Söz konusu kalbin heder, paramparça ve üzgün olduğu görülüyor. Kalbinde yaşadığı kavgalar, sarhoşluklar ve içinde öldürdüklerini “cinayetler” kelimesiyle anlatmıştır şair. İçinde öldürdüklerine, tüm olumsuzluklara rağmen kadının çıplak boynundaki koku onu cezp etmiş, bu olumsuzlukları unutturmuş ve o kokunun hoşluğunu dile getirmiştir. Gördüğümüz üçlükte ilk iki dize olumsuz, son dize olumludur.

Şair mutsuzdur; ama sevgilinin o çıplak boynundaki kokuyla huzur bulmaktadır. Ve yine bu dizede kadın imgesiyle ilişkili olarak “boyun” kelimesi karşımıza çıkmaktadır. Kavgalara, sarhoşluklara, heder olmuş kalbine rağmen o güzel kokuyu duyumsamaktadır.

Baudelaire’in ele aldığı bazı kokular herhangi bir eğretilene yapılmaksızın şiirlere konu olmuştur. Nesnenin veya kişinin kokusunu bir başka özel kokuya benzetmeden sadece “hoş koku” olarak adlandırdığını görüyoruz.

“Adde nunc vires viribus,
Dulce balneum suavibus
Unguentatum odoribus!”⁶⁰

“Gücüme güç katmaya bak,
Hamam hoş koku saçarak
Tatlı, ılık ve yumuşak!”⁶¹

Yukarıdaki dizede herhangi bir eğretilene yapılmamıştır. Herhangi bir söz sanatı kullanılmamıştır. Koku sadece “hoş, tatlı, ılık, yumuşak” sıfatlarıyla

⁵⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 80.

⁵⁹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 100.

⁶⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 85.

⁶¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 330.

nitelendirilmiş, hamama gönderme yapılmıştır. Hamam, yıkanılan bir yer olduğu için buradan gelen hoş kokunun sabun kokusu olduğunu da söyleyebiliriz.

Bazı dizelerde görülüyor ki koku herhangi bir eğretileme yapılmadan, doğrudan nesnelere gönderme yapılarak kaleme alınmıştır. Birlikte ele alacağımız üç ayrı şiirin ikisinde herhangi bir eğretileme yapılmadığını göreceğiz. Son şiirimizde ise karşımıza yine eğretileme çıkmaktadır.

“Recueille-toi, mon âme, en ce grave moment,
Et ferme ton oreille à ce rugissement.
C’est l’heure ou les douleurs des malades s’aigrissent!
La sombre Nuit les prend à la gorge; ils finissent
Leur destinée et vont vers le gouffre commun;
L’hôpital se remplit de leurs soupirs.-Plus d’un
Ne viendra plus chercher la soupe parfumée,
Au coin du feu, le soir, auprès d’une âme aimée.”⁶²

“Au milieu des flacons, des étoffes lamées
Et des meubles voluptueux,
Des marbres, des tableaux, des robes parumées
Qui traînent à plis somptueux,”⁶⁴

“La femme cependant, de sa bouche de fraise,
En se tordant ainsi qu’un serpent sur la braise,
Et pétrissant ses seins sur le fer de son busc,
Laissait couler ces mots tout imprégnés de musc.”⁶⁶

“Ruhum, içine kapan, bu çok vahim saatte,
Kapa kulaklarını, böğürtüyü işitme.
Hasta acılarının depreştiği andır bu!
Kara gece yapışır boğazlarına: çoğu
Bitirip yazgısını gider ortak çukura;
Hastane dolup taşar ahlarıyla vahlarıyla.
Çoğu gelmeyecek mis kokan çorba için,
Ocak başına, akşam, yanına sevdiğinin.”⁶³

“Şişe, sırmalı kumaş, mermer, tablo, kösnüyen
Mobilyalar arasında,
Mis kokan giysilerin o yerleri süpüren
Görkemli kıvrımlarında”⁶⁵

“Kadıncağz bir yandan, sönmüş kor üzerinde
Yılan gibi kıvrılır ve korse demirinde
Göğsünü düzeltirken, bir yandan da mis kokan
Şu sözler akıyordu çilek gibi ağzından.”⁶⁷

Yukarıda yer alan üç şiirin koku imgesi geçen şu mısralarında “mis kokan” kelimeleri farklı üç ögeyi nitelendirmektedir: “Akşamın Alacakaranlığı”adlı şiirde “*mis kokan çorba*”; “Kurban, Bilinmeyen Bir Üstadın Çizimi” adlı şiirde “*mis kokan giysiler*” ve son olarak “Vampirin Değişimleri”nde “*mis kokan şu sözler*” olarak ortaya çıkmaktadır.

⁶²Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 115.

⁶³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 124.

⁶⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 132.

⁶⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s.139.

⁶⁶Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 167.

⁶⁷Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 160.

İlk iki şiirin dizelerinde herhangi bir benzetmeye başvurulmadan doğrudan nesnelere gönderme yapılmıştır. Çorbanın lezzetli olmasından kaynaklanan mis koku, giysilerin temiz ve güzel olmasından kaynaklanan mis koku... Koku, bu nesnelerin bir parçası olarak şiirde yansıtılmıştır.

İncelediğimiz bu iki şiirde kullanılan kokulardan farklı olarak “Vampirin Değişimleri” adlı şiirdeki “*mis kokan şu sözler*” eğretilime olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözler soyut birer kavram olduğundan “mis kokan söz” güzel, hoş, anlamlı, iyi, tatlı, baştan çıkarıcı söz olarak nitelendirilebilir. Diğer şiirlerde “mis” kelimesi sadece bir kelimeyi anlatıyorken, bu şiirde “mis” kelimesi birçok sıfatla kokuyu nitelendirebiliyor. Ağız çileğe benzetilmiş. Buna bağlı olarak çileğin hoş koktuğu düşünüldüğünde çilek gibi ağızdan çıkan sözlerinde hoş olması doğaldır. Yine kadınla bağdaşık eğretilmeler, duyumsamalar bu şekilde yerlerini almışlardır. Saç, boyun, vücuttan sonra çilek gibi ağız... Çilek gibi ağız tatlı olmakla beraber mis kokan sözlerle karşısındakini rahatlıkla cezbeder ve kandırır.

Baudelaire’in şiirlerinde Sisyphe, Antiope, Megaire, L  the, Nepenthes, Erebus, Danaos Kızları, Okeanos, Eumenides, Bakkhos, Kirke, Elektra, Diana, Hermes, Midas, Satyr gibi mitolojik ögelere sık rastlanmaktadır. “Yolculuk” şiirinde ise yine mitolojinin önemli ögelerinden biri olan “Lotus” kokusuyla beraber şiirde yerini almıştır.

“Nous nous embarquons sur la mer des Ténèbres
Avec le coeur joyeux d’un jeune passager.
Entendez-vous ces voix, charmantes et funèbres,
Qui chantent:”Par ici! Vous qui voulez manger
Le Lotus parfumé! C’est ici qu’on vendange
Les fruits miraculeux dont votre coeur a faim;
Venez vous enivrer de la douceur étrange
De cette après-midi qui n’a jamais de fin?”⁶⁸

“Açılıp Karanlıklar denizine gideriz
Ne  e dolu kalbiyle delikanlı yolcunun
  u tatlı ve   l  ms   sese kulak verin siz,
  akıyor:” Haydi gelin! Ho   kokulu Lotus’un
Tadı nasıl diyenler! Buradadır ba  bozumu
Kalbinizi a   tutan harika meyvelerin;
Garip tatlılı  yla ya  a sarho  lu  unu
Asla sonu gelmeyen bu    le sonrasını!”⁶⁹

Buradaki koku imgesi doğrudan Lotus adı verilen bitkiye gönderme yapmaktadır. “Lotus mitolojide ge  en, Kuzey Afrika’da yetişen ve lezzetinden ötürü

⁶⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Po  mes*, s. 150.

⁶⁹Baudelaire, *Kötülük    ekleri*, s. 201.

yabancılara memleketini unutturan bir meyvedir.”⁷⁰ Yine bu dizede Baudelaire’in uzak iklimlere olan tutkusunu görebiliyoruz. Lotus’un cezbeden, insana geldiği yeri unutturan, bir bakıma büyüleyen kokusu şairi de etkisi altına almıştır.

“Dans tes jupons remplis de ton parfum
Ensevelir ma tête endolorie,
Et respirer, comme une fleur flétrie,
Le doux relent de mon amour défunt.”⁷¹

“Eteğinin içine, kokunla dolup taşan,
Keder yüklü başımı gömme arzusudur bu,
Solgun bir çiçek gibi, içe çekme arzusu,
Tatlı küf kokusunu ölmüş aşkımdan kalan.”⁷²

Yukarıda ele alınan “Léhté” adlı şiirin dördlüğünde iki tane koku imgesi geçmektedir. Dördlüğün birinci dizesi ne olumlu ne de olumsuz koku anlatımları başlığı altında incelenecektir. Dördlüğün son dizesinde koku küf kokusudur. Küf kokusu hoş bir koku değildir; ancak şair bu kokuya olumlu bir anlam katan tatlı sıfatıyla birlikte ele almıştır. İki olumsuzluk iki olumlu anlamla birleştirilmiş ve genel olarak ortaya olumlu bir anlam çıkmıştır. Tatlı+küf kokusu, ölmüş+aşk. Şair biten bir aşkın anısını yaşatma arzusundadır.

Yukarıdaki dizelerde sözü geçen kokuların genelde kadın kokusuyla bağdaştığı görülüyor. Bazı dizelerde kokularla doğa arasında sıkı bir ilişki vardır. Baudelaire kokuları doğayla özdeşleştirmiştir. Kadın kokusunun genelde sevgili kokusu olduğu, Baudelaire’in bu kokuyu bazen sitemle, bazen sevgiyle ve bazen de kızgınlıkla dile getirdiği görülebiliyor. Ele alınan bazı kadın kokusunun ise Baudelaire’in annesinin kokusu olduğu açıkça söylenebilir.

2.2. OLUMSUZ ETKİ UYANDIRAN KOKU ANLATIMLARI

Hoş olan kokuların insanı alıp götürdüğünden, anıları canlandırdığından daha önce söz edildi. Kokuların bu olumlu etkileri dışında olumsuz etkilerini de göz ardı etmemek gerekir. Hoş kokunun insanı kendisine çektiği gibi hoş olmayan kokular da insanı tiksindirir, kokan nesneden uzaklaştırır, soğutur. Bu bölümde de güzel olmayan kokuların Baudelaire tarafından nasıl ele alındığı incelenecektir. Kokular onda şeytani kokular olarak algılabilmektedir. Genellikle ölüm kokusundan, ceset kokusundan,

⁷⁰Sinami, Orhan, *Les Fleurs Du Mal - Elem Çiçekleri*, Erişim tarihi: 07 Mayıs 2011, <http://Groups.Google.Com/Group/Korsanedebiyat/Web/Ktlk-İekleri>

⁷¹Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 164.

⁷²Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 66.

çürüme kokusundan sözedilmektedir ve aynı zamanda bu kokular kadınlara gönderme yapmaktadır.

Kötü koku insanı rahatsız ve huzursuz eder. Hoş olmayan koku havadaki tehlikeyi sezdirir. ‘Tadın öncüsü olan burun zehri haber verir; ama konunun özü bu değildir; koku alma duygusu atmosferdeki tehlikeleri saptar. Havanın niteliklerinin en iyi inceleyicisidir.’⁷³Baudelaire’de olumsuz kokular pis, iğrenç, ağır, dehşet saçan nitelermeleriyle ortaya çıkmaktadır.

“Okuyucuya” adlı şiirinin buraya alınan dördüncü kıtasında bu açıkça görülmektedir:

“C’est le Diable qui tient les fils quinous remuent!	‘Hep o Şeytan’dır bizim iplerimizi tutan!
Aux objets répugnants nous trouvons des appas;	Oltaya takılırız iğrenç olan her şeyde;
Chaque jour vers l’Enfer nous descendons d’un pas,	Her gün bir adım daha inerek cehenneme,
Sans horreur, à travers des ténèbres qui puent.” ⁷⁴	Ürkmeksizin pis koku saçan karanlıklardan.’ ⁷⁵

Hemen koku sözcüğünün yanında pis nitelemesi görülür. Şair de burada cehenneme giden yolda bütün kötülükleri Şeytan’a bağlamaktadır. Şeytan sözcüğünün şiirde özellikle baş harfi büyük yazılır ve üç kıtada şeytan sözcüğü geçer. Kaçınılmaz sona giden yolda iyi ile kötünün karşıtlığı kurulur. Şeytan kötüyü simgeler. Ama orada iyiyi simgeleyen bir öğenin görülmemesi dikkati çeker. Şeytan, iğrenç, cehennem ve pis koku gibi öğelerin tümü olumsuz olgulara gönderme yaparlar. Cehennemin, yaşamın sonunu ve pis koku saçan karanlıkların da yaşamda işlendiği düşünülen günahları simgelediği ileri sürülebilir. Bu tablo içinde şeytan oltalarını atar ve ipleri elinde tutarak insanların oltalarına düşmesini bekler. Ve insanoğlu her geçen gün biraz daha kaçınılmaz sona doğru sürüklenerek giderken bu oltalara düşerek cennet ya da cehennem olarak görülen bir bilinmeze, *Yeni*’⁷⁶ye ulaşır.

‘Kokunun Tarihi’ adlı kitapta Alain Corbin pis kokunun çürümeyi açıkladığını vurgulamıştır. Başka bir açıdan, cehennemin kötülüğü, ateşi, çaresizliği, sonsuz ve derin

⁷³Corbin, s.17.

⁷⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 33.

⁷⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 21.

⁷⁶Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 209.

bir uçuşunu çağrıştırdığı söylenebilir. Karanlık da cehennemden farklı olarak belirsizliği, bilinmezliği, tehlikeyi ve tedirginliği simgeler.

Aldığımız hafif bir kötü kokuda bile mimiklerimiz değişir. Yüzdeki acı ve hoşnutsuzluk görülebilir. O anda bir şeylerin ters gittiği anlaşılır. Tehlikenin boyutu da anlaşılabilir. Ölümün kokusunda, ölenin kokusunda tehlikenin sezilebildiği gibi.

“Ölüm Dansı” adlı şiirde şair aşırı makyaj yapan kadınları iskeletlere benzetmektedir.

İyi kötü bağlamında karşıtlık bildiren ikilemeler yaparak koku bildiren anlatımlara yer verir: ölüm kokan ve mis kokan.

“Bayadère sans nez, irrésistible gouge,
Dis donc à ces danseurs qui font les offusqués:
“Fiers mignons, malgré l’art des poudres et du rouge,
Vous sentez tous la mort! O squelettes musqués,”⁷⁷

‘Sen ey burunsuz çengi, karşı konmaz kaltak, sen,
Söyle göz kamaştıran bu dansçılara, değer;
Mağrurcuklar, pudra ve ruj sanatına rağmen,
Hep ölüm kokarsınız! Mis kokan iskeletler.’⁷⁸

Bu dörtlükte ölüm kokusu hoş olmadığı ve ürkütücü olduğu için insana huzursuzluğu çağrıştırır. ‘Kokunun Tarihi’ adlı yapıtta ölümün kokusu şu şekilde açıklanır. ‘Ölümün gerçekleştiği ilk anda kimilerinin ‘şarabın fermantasyonu’ yani mayalanması olarak tanımladığı tatlımsı bir koku ortaya çıkar. Ardından çoğunlukla bozulmuş peynir kokusuna benzeyen daha sert asitli bir koku çıkar; sonuç olarak çürüme kokusu kendini gösterir. Başlangıçta yalnızca yavandır, keskin değildir, ancak bu kötü koku insanın içini kaldırmaktadır[...], bir sonraki aşamada koku insanın ciğerlerine işlemektedir, sertleşmiş ve berbatlaşmıştır. Çürüme kokusunu otsu koku ve amber kokusu izler...’⁷⁹

Baudelaire ‘*mis kokan iskeletler*’ olarak seslendiği makyajlı kadınları her şeye rağmen kötü ve itici bulmaktadır. Öyle ki, ‘*Hep ölüm kokarsınız*’ diyerek bütün iğrençlikleri onlara yakıştırmaktadır. Ölüm vücudun çürümesidir, şaire göre tüm bu makyajlara rağmen kadınların vücudu zaten çürümüştür. Vücudun çürümesi ise dayanılmaz kokuların ortaya çıkmasıdır. Baudelaire aklına gelen bütün kötü olguları bu iki kavrama sığdırmıştır. Diğer bir yandan ‘çürümenin şeytanca bir şey olarak algılandığı

⁷⁷Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s.117.

⁷⁸Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 263.

⁷⁹Corbin, “*Hava ve Kokuşma Tehdidi*”, s. 31.

belirtilmektedir. Bu da kötü kokuyla cehennemin derinliği arasında kurulan anlamlı bağlantıyı güçlendirmektedir.’⁸⁰Dörtlükteki kadınların kötü koktuğu düşünüldüğünde kadınların, bu mısralara göre şeytani varlıklar olduğu söylenebilir.

“Reviennent, parfumés d’une odeur de futailles,	‘Dönerler evlerine, fiçı gibi kokarak
Suivis de compagnons, blanchis dans les batailles,	Artlarında o dostlar, savaşta ağararak
Dont la moustache pend comme les vieux drapeaux.	Bıyıkları çok eski bayraklar gibi sarkan
Les bannières, les fleurs et les arcs triomphaux” ⁸¹	Sancaklar, çiçekler ve zafer takları her an.’ ⁸²

Baudelaire nesnelerden yararlanarak kötü kokunun farklı biçimlerini sergilemeye çalışır. Sarhoş olan insanların kokusunu ‘fiçı kokusuna’ benzetmiştir. Sarhoş insan doğal olarak alkol kokar ve bu karşısındaki insanı rahatsız eder. ‘Kokunun Tarihi’ adlı kitapta şöyle bir olay anlatılmaktadır: ‘Uzun zamandan beri kapalı olan bir fiçıdan, çok tehlikeli zehirler yayılmaktadır. Rochefort Limanı’nda kralın “Deve” adlı savaş gemisinin donanımını çıkarırken içi deniz suyu dolu bir fiçıyı açan bir tayfa ölür. Yanında bulunan arkadaşlarının altısı yere yığılırlar ve çırpınmaya başlarlar, ardından bilinçlerini yitirirler. Yardıma çağrılan geminin doktoru da aynı rahatsızlıklara maruz kalır.’

Bu olaydaki fiçı kokusunu dörtlülle ilişkilendirdiğimizde sözü edilen sarhoşların yani ‘paçavracıların’ alkolün kötü kokusuna ek olarak uzun süredir içlerine kapanmalarını yani dış dünyaya kendilerini kapatmalarını, uzun süre kapalı olan fiçılara benzetmek olasıdır. Baudelaire’in şiirlerinde olumlu anlamda görülen kokulara göre olumsuz anlamda görülen koku sözcükleri daha az sayıda yer alır. Onun koku sözcüklerine genellikle olumlu anlamlar yüklediğini söylemek yanlış olmaz. Bazı şiirlerde eğer olumsuz anlamda alınabilirse “*Soluduğum şey sanki kanın kokusudur/Görülmemiş bir şölen, tadı kan, kokusu kan/Duyarım hücumunu ağır kokuların ben/Sızır vücudunuza pis ve iğrenç kokular*” gibi dizelerde özellikle ilk ikisinde hem tadı hem de kokusuyla şiddet içeren kan sözcüğü; sonrakilerde ise ağır pis ve iğrenç nitelemeleriyle olumsuz koku anlatımları geçmektedir. Özellikle “Leş” adlı şiirde “*Açıyordu kokuşmuş karnını pervasızca utanıp arlanmadan/Leşin çimen üstünde*

⁸⁰Corbin, “Hava ve Kokuşma Tehdidi”, s. 34.

⁸¹Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poème*, ss. 127.

⁸²Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 183.

kokusu ağırdı pek/Ve bu pis, dehşet saçan kokuşmuşa” gibi dizelerde hep olumsuz anlamda alınabilecek koku sözcükleri bulunur.

“Rappelez-vous l’objet que nous vîmes, mon âme,
Ce beau matin d’été si doux:
Au détour d’un sentier une charogne infâme
Sur un lit semé de cailloux,

Les jambes en l’air, comme une femme lubrique,
Brûlante et suant les poisons,
Ouvrait d’une façon nonchalante et cynique
Son ventre plein d’exhalaisons.”⁸³

“Ruhum, hatırlasana gördüğümüz o şeyi,
Güzel yaz sabahında:
İğrenç kokulu bir leş, bükte çakıl döşeli
Bir dere yatağında,

Kösnül bir kadın gibi, bacakları havada,
Ateşli, zehir kusan,
Açıyordu kokuşmuş karnını pervasızca
Utanıp arlanmadan.”⁸⁴

“Leş” adlı bu şiirde görüldüğü gibi koku anlatımları pis ve iğrenç sıfatları kullanılarak anlatılmıştır. Birinci dördlükte zamanın olumlu bir anında karşılaşılan olumsuzluk anlatılmıştır; güzel yaz sabahında rastlanılan iğrenç kokulu bir leş. Leş kokusu yani ölü hayvan kokusu dayanılmaz bir kokudur. Zamanla toprağa karışacaktır. Fakat o ana kadar kokusu etrafa yayılacak, sineklerin, böceklerin yemeği olacaktır. İkinci dördlükte ise kokuşmak fiilinin sıfatlaştırılarak ismi nitelendirdiği görülüyor. Kokuşmaya en çok neden olan şey kandır. Leşin akan kanı kokuşmayı başlatmıştır. Leşin kokuşmuş karnı açıktır ve öylece yatmaktadır yerde.

Şiirin son dördlüklerinden anlaşılıyor ki Baudelaire yine bir kadına gönderme yapmaktadır. “*Böyle olacaksınız, ey gönüller sultanı...*” Rahat, güzel bir yaşamdan sonra bir leşten farkı kalmayacağını, aynı şekilde kokacağını, kurtlar tarafından yeneceğini anlatarak ona ölümü bir kez daha hatırlatmak istemiştir.

Yine aynı şiirin dördüncü ve onuncu dördlüklerini ele alalım.

“Et le ciel regardait la carcasse superbe
Comme une fleurs s’épanouir.
La puanteur était si forte, que sur l’herbe
Vous crûtes vous évanouir.”⁸⁵

“Ve gök bakıyordu bu görkemli iskelete
Sanki açan bir çiçek.
Bayılabilirdiniz, leşin çimen üstünde
Kokusu ağırdı pek.”⁸⁶

⁸³Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 57.

⁸⁴Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 60.

⁸⁵Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 57.

⁸⁶Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 60.

Görüldüğü gibi “Leş” adlı şiirde şiirin temasına bağlı olarak kötü koku sürekli dile getirilmiştir. Yine olumlu ve olumsuz anlatımlar birleştirilmiştir. Gökyüzünün bu iğrenç leşe bir çiçekmiş gibi bakması ve leşin yemyeşil çimenler üzerinde kokusunu yayarak durması söz konusu. Bu olumlu kavramlara rağmen sadece bir olumsuzluk bu olumlulukları da ortadan kaldırmaktadır bir bakıma. Leşin ağır kokusu çimenlerin ve çiçeklerin ağır kokusunu bastırmakta, kendi kötü kokusunu ortaya çıkarmaktadır. Bayıltacak kadar iğrenç kokusu olan murdar leşin “temizi ve iyiyi görmeksizin, pislik ve iç bulantısı şehveti içinde çırpınmanın ihtilaç şiirini getiren”⁸⁷ bu şaire güzel bir çiçek gibi görünmesi KÖTÜLÜK ÇİÇEKLERİ’nden işaret verse gerek. Yaşadığı dünya leş gibi geliyordu artık ona.

Onuncu dördlükte ise kokuşmak fiili yine karşımıza çıkmaktadır.

“-Et pourtant vous serez semblable à cette oriture,
A cette horrible infection,
Etoile de mes yeux, soleil de ma nature,
Vous, mon ange et ma passion!”⁸⁸

“-Ve bu pis, dehşet saçan kokuşmuş’a, ne var ki
Hep benzeyeceksiniz,
Ey gözlerimin nuru, hayatımın güneşi,
Meleğim, bir tanem, siz!”⁸⁹

Görüldüğü gibi şair bu dizelerde de sevgiliye hatırlatmalarda bulunmaktadır. Sevgiliyi dehşet saçan kokuşmuş olarak nitelendirdiği bir leşe benzetmekte, güzelliğinin bir gün biteceğini ve bu kokuşmuştan bir farkı kalmayacağını dile getirmektedir. Yine görüyoruz ki olumlu ve olumsuz anlatımlar bir arada kullanılmıştır. Gözlerinin nuru, hayatının güneşi, hatta meleği olarak nitelendirdiği sevgilinin bile bir gün bir leşten farkı kalmayacağını açıkca dile getirmektedir.

Pis, iğrenç, ağır ve berbat sıfatlarıyla nitelendirilen kokular aşağıdaki dizelerde daha çarpıcı bir şekilde yer almaktadır. Bu şiirde yer alan koku ile ilgili anlatımlar kötü kokulara en güzel örneklerden birini oluşturur.

“Jamais un rayon frais n’éclaire vos cavernes;
Par les fentes des murs miasmes fiévreux
Filtrent en s’enflammant ainsi que des lanternes
Et pénètrent vos corps de leurs parfums affreux.”⁹⁰

“Taze ışık hiç düşmez mağaralarınıza;
Duvar çatlaklarından hep sıtmal buğular
Süzülür tutuşarak bir fener gibi orda,
Sızır vücudunuza pis ve iğrenç kokular.”⁹¹

⁸⁷ Necib Fazıl Kısakürek, *Babıâli*, Büyük Doğu Yayınları, 4 Basım, İstanbul 1990, s. 10.

⁸⁸ Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 57.

⁸⁹ Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 60.

“Je sens fondre sur moi de lourdes épouvantes
Et de noirs bataillons de fantômes épars,
Qui veulent me conduire en des routes mouvantes
Qu’un horizon sanglant ferme de toutes parts.”⁹²

“Duyarım hücumunu ağır kokuların ben,
Perişan hayallerin kara taburlarını,
Beni işlek yollara yönlendirmek isteyen,
Orda kanlı bir ufkun her yandan kapattığı.”⁹³

“Cehennemlik Kadınlar”adlı şiir Delphine ile Hippolyte’i anlatmaktadır. Mitolojide Delphine bir kâhindir, Hippolyte ise amazonların kraliçesidir. Biri herkes tarafından danışılan, saygı duyulan bir kadın, diğeri ise herkesin korktuğu savaş kraliçesidir. Şiire bu iki kadından daha iyi bir konu olamazdı.

Birinci dörtlükte kadınların artık eski yaşamlarının olmadığı, eski yerlerde yaşadığı anlatılmak istenmektedir. Buna bağlı olarak eski yerlerdeki kokular dile getirilmiştir. Taze ışık evlerine girmediği gibi dışarıdan pis ve iğrenç kokular vücutlarına sızmakta, bu kokular onlara da sinmektedir. Ele aldığımız dörtlükte kokular pis ve iğrenç sıfatıyla nitelendirilmiştir.

İkinci dörtlükte isekoku “ağır” sıfatıyla nitelendirilmiştir. Ağır sıfatının anlamı dörtlüğe bakıldığında kötü, sinsi ve tehlikelidir. “*Ağır kokuların hücumu*”kötülüklerin, kargaşaların hücumudur. Koku gerçek anlamı dışında yaklaşan kötü olayları anlatmak için kullanılmıştır. “Gece Yarısı Sınamak” adlı şiirde yine “kokuşmuş” sıfatı görülür.

“Contristé, servile bourreau,
Le faible qu’à tort on méprise;
Salué l’énorme Bâtise,
La Bâtise au front de taureau;
Baisé la stupide Matière
Avec grande dévotion,
Et de la putréfaction
Béni la blafarde lumière.”⁹⁴

“Üzdük, bir cellat olarak
Haksız yere horlananı;
Sevdik biz Aptal olanı,
Boğa alınlı bularak;
Sarıldık sersem Madde’ye,
Bizim işimiz sofuluk
Kokuşmuşluğun o soluk
Işığı kutsansın diye.”⁹⁵

⁹⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 161.

⁹¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 147.

⁹²Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 161.

⁹³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 147.

⁹⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 196.

⁹⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 305.

İncelenen şiirde dini öğeler ön plandadır; ayın on üçü, cuma, İsa, şeytan gibi. Ele aldığımız sekizlikte kokuşmuşluk kelimesini görmekteyiz. Kokuşmuşluğa neden olan şeyin kan olduğunu söylemiştik. Şiirde geçen “*kokuşmuşluğun o soluk ışığı*”kandır ve kanın kutsanması dile getirilmektedir. Görülüyor ki burada eğretilen kapalı bir eğretilen değildir. Kanı belirtmek için “*kokuşmuşluğun soluk ışığı*”benzetmesi kullanılmıştır.

Kötü kokuların bazı durumlarda tehlikeyi çağrıştırdığından bahsetmiştik. Kötü kokunun tehlikeyi sezdirmediği gibi düzendeki bozukluğu da işaret ettiği söylenmişti. Aşağıda incelenecek bölümlerde kokunun tehlikeyle olan ilişkileri ele alınacaktır.

Baudelaire şiirinin kapalı eğretilenleyle kadına gönderme yaptığı “Kedi” şiirini inceleyelim.

“Et, des pieds jusques à la tête,
Un air subtil, un dangereux parfum
Nagent autour de son corps brun.”⁹⁶

“Böylece, baştan aşağı,
Tatlı bir hava sarar, tehlikeli bir koku,
Onun esmer vücudunu.”⁹⁷

“Kedi” adlı bu şiirde şair karısından bulamadığı ilgiyi başka bir kadında bulmaktadır. Sevgilinin bakışı da karısının bakışı gibidir; fakat sevgilinin bakışı şairi daha çok etkilemektedir. Onunla geçirilen bu zamanlarda ortamı tatlı bir havanın sardığını, buna rağmen tehlikeli bir kokunun da baş gösterdiğini belirtmektedir. Yapılan bu kaçamak hoştur; ama gizli olmasını, yakalanma korkusu içindeki tedirginliğini tehlikeli koku olarak adlandırmaktadır. Kötü kokunun tehlikeye gönderme yaptığı biliniyor. Bu dizelerde koku doğrudan tehlikeli sıfatıyla nitelendirilmektedir.

“Le bourdon se lamente, et la bûche enfumée
Accompagne en fausset la pendule enrhumée,
Cependant qu’en un jeu plein de sales parfums,”⁹⁸

“Arı sızlanıyor ve bir odun tüte tüte
Katılıp tiz sesiyle nezleli bir saate,
Oysa berbat kokulu bir oyundur oynanan.”⁹⁹

Üçlükte gördüğümüz “*berbat kokulu bir oyundur oynanan*”dizesindeki “berbat” kelimesinin düzanlamında kötü, çirkin anlamına geldiği söylenebilir. Fakat üçlükte görülüyor ki “berbat koku” bir oyunu nitelemektedir. Bir oyun kötü olabilir, sıkıcı

⁹⁶Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 61.

⁹⁷Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 70.

⁹⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 94.

⁹⁹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 111.

olabilir. Böyle düşünüldüğünde kelime düz anlamındadır. Fakat dizede anlatılmak istenilendir hayat karşısında insanın maruz kaldığı ve kendisini başarısızlığa düşüren gizli işler, oynanan oyunlar ve yapılan hilelerdir. Buna bağlı olarak berbat kokan oyun tehlikelidir, bilinmezdir. Berbat koku ortamdaki sinsiliği de sezdirmektedir. Genel olarak belirsizlik, tehlike ve hoş olamayan, tedirginlik yaratan bir durum söz konusudur.

“Un damné descendant sans lampe,
Au bord d’un gouffre dont l’odeur
Trahit l’humide profondeur,
D’éternels escaliers sans rampe.”¹⁰⁰

“Lambasız inen bir melun,
Merdiven derinliğidir
Kokusuyla ele verir,
Kıyısında bir çukurun”¹⁰¹

“Çaresiz” adlı şiirin bu dörtlüğünde hem bilinmezlik hem de tehlike görülmektedir. Merdivenin derinliği bilinmezliktir; çünkü derinliğin sonu görülmez, karanlıktır. Derinliğin sonunda iyi veya kötü neyle karşılaşılacağı bilinmez. Kokusuyla kendisini ele veren çukurun ise tehlikeli olması söz konusudur. Koku doğrudan bir nesneye yani çukura gönderme yapılarak ele alınmıştır. Çukurun kıyısında bulunmak tehlikeyle burun buruna gelmektir ve çukurun, izbe yerlerin kendine has bir kokusu vardır ve kötü kokar. İşte *çaresizlik* kendini burada göstermektedir.

“Les uns, joyeux de fuir une patrie infame;
D’autres, l’horreur de leurs berceaux, et quelques-uns,
Astrologues noyés dans les yeux d’une femme,
La Circé tyrannique aux dangereux parfums.”¹⁰²

“Kimi, pis bir ülkeden kaçtığı için şendir,
Kimi, çocukluğundan utanç duyar ve kimi,
Bir kadının gözünde boğulmuş münecimdir,
Kirke denen zalimin, kokusu tehlikeli.”¹⁰³

Görüldüğü gibi mitolojik öğeler Baudelaire için vazgeçilmez. Mitolojik öğelerden “Kirke, Odysseia’da ve Argonautlar söylencesinde rol oynayan büyücü kadın. Mitoloji yazarlarınca değişik yerlerde gösterilen Aia adasında oturuyordu.”¹⁰⁴ Buna göre “*bir kadının gözünde boğulmuş münecim Kirke*”dir. Kirke kötü bir büyücü olmalı ki zalim olarak nitelendirilmiş. Kötü kokuların tehlikeyi çağrıştırdığı daha önce söylenmişti. Kirke denilen büyücü kadının kokusunun kötü olması onun tehlikeli olduğunu göstermektedir. Bu koku pis, kötü, insanı iten bir kokudur. Zira kokunun

¹⁰⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 100.

¹⁰¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 116.

¹⁰²Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 150.

¹⁰³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 201.

¹⁰⁴Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 333.

sahibi kötü bir büyücü kadındır. Somut olan kokuya soyut olan tehlike kelimesiyle göndermede bulunulmuştur.

Son olarak tehlikeli bir koku “Güzelliğe İlâhi” adlı şiirde incelenecektir.

“Tu contiens dans ton œil le couchant et l’aurore; Tu répands des parfums comme un soir orageux; Tes baisers sont un philtre et ta bouche une amphore Qui font le héros lâche et l’enfant courageux.” ¹⁰⁵	“Fırtınalı bir akşam gibi koku saçarsın; Gözlerinde güneşin doğuşu, batışı var; Öpüşün bir iksirdir ve bir testidir ağzın, Kahramanı yüreksiz, çocuğu cesur kılar.” ¹⁰⁶
---	---

Fırtına kokusu karışıktır; kuruluk, sinsilik, ıssızlık, yalnızlık ve biraz da ürkeklik kokar. Havadaki toprak kokusu, tozların o ince kokusu birbirine karışır. Hoştur bazen de. Ama fırtına normal bir yağmurun verdiği huzuru vermez insana. Fırtına öncesi sessizlik deriz; yaklaşan tehlikeden bir an önceki durumdur bu sessizlik.

Fırtınalı bir akşam gibi kokan bir kadında da hem güzellikler hem de kötülükler bulunabilir. Kadının kokusunu fırtınalı bir akşama benzetmek o kadına karşı yoğun, karmaşık duyguların, düşüncelerin beslendiğini göstermektedir. Dörtlüğün ikinci dizesinde karışık duyguları zaten görebiliyoruz; “*Gözlerinde güneşin doğuşu, batışı var...*”

Hiç şüphesiz kötü kokuların en korkuncu, insanı en tedirgin edeni kan kokusudur. Bu koku insan ruhunu yorar ve tedirginlikleri doğurur. Kan kokusunun demirsi kokusunun hoş olduğu söylenemez. Şair bazı şiirlerinde kan kokusunu kullanarak hissettiklerinin yoğunluğunu okuyucuya vermeye çalışmıştır.

“Que les soleils sont beaux dans les chaudes soirées! Que l’espace est profond! Que le cœur est puissant! En me penchant vers toi, reine des adorées, Je croyais respirer le parfum de ton sang. Que les soleils sont beaux dans les chaudes soirées!” ¹⁰⁷	“Ne güzeldir güneşler akşam saatlerinde! Evren nasıl da derin! Yürek nasıl da cesur, Tanrıçalar ecesi, sana eğildiğimde, Soluduğum şey sanki kanının kokusudur. Ne güzeldir güneşler akşam saatlerinde!” ¹⁰⁸
---	---

“Balkon” adlı bu şiirde yine diğer şiirlerde olduğu gibi bir kadından bahsetmektedir Baudelaire. Ancak bu sefer ki bir sevgili değil Baudelaire’in annesidir.

¹⁰⁵Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 51.

¹⁰⁶Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 216.

¹⁰⁷Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 62.

¹⁰⁸Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 71.

Baudelaire bu şiirde annesiyle geçirdiği günlerin özlemine dile getirmektedir. Annesini sevmekteydi; fakat annesinin yaptığı ikinci evlilik sonucunda ondan uzaklaşmış ve eski günlerin özlemiyle yaşamıştır. Annesinin ikinci evliliği dayanılmaz bir acı, telafisi imkansız bir yenilgidir onun için. Sonraki yıllarda en rezil ve frengili kadınlarla düşüp kalkarken bile annesinin şefkatli kollarındaki sıcaklığı özlemiştir. “Annesine yazdığı bir mektupta, annesinin sevgisini, şöyle nitelemektedir şair: “*Allah’ım, sevginiz ne kadar da marazî... Ne kadar da tehlikeli...*” (BM: 73)”¹⁰⁹

Baudelaire bu cümlesini yukarıda geçen “*soluduğum şey sanki kanının kokusudur*” dizesiyle açıklamıştır. Annesinin sevgisinin marazi yani hastalık derecesinde ve tehlikeli olduğunu söylüyor. Kan kokusunun da tedirginliğin, can sıkıntısının, üzüntünün ve tehlikenin doğmasına neden olan bir sebep olarak yorumlayabiliriz. Annesinin kokusunu içine çekmesinin nedeni ona bağlılığından dolayıdır; fakat anne kokusunda huzuru bulması gerekirken kan kokusunu yani huzursuzluğu bulmaktadır.

“Le bourreau qui jouit, le martyr qui sanglote;
La fête qu’assaisonne et parfume le sang;
Le poison du pouvoir énervant le despote,
Et le peuple amoureux du fouet abrutissant,”¹¹⁰

“Zevkine düşkün cellat, hıçkırıp duran kurban;
Görülmemiş bir şölen, tadı kan, kokusu kan;
İktidar için zehir, zorbayı yatıştıran,
Ve halk, kırbaç aşığı, insanı hayvan kılan,”¹¹¹

“Yolculuk” adlı şiirde görülüyor ki insanlık anlatılmış iyisiyle kötüsüyle. Ele alınan dörtlükte “*görülmemiş bir şölen*”den bahsediliyor. Şölenler keyiflidir; olumlu bir kavram olumsuz olan kan tadı ve kan kokusuyla yan yana görülüyor. Sözü edilen şölen, bizim bildiğimiz insanları eğlendirmek, hoş vakit geçirmek için yapılan şölen değildir. Cellada göre kurbanların öldürülmesi ve kurbanlarının kanıdır bu vahşeti şölen yapan. Cellat kötüdür, olumsuzdur; kan kokusu ve kan tadı da tehlikedir ve yine bunlar da olumsuzdur. Tüm bu olumsuz kelimeler yanında elimizde sadece bir tane olumlu kelime vardır: *şölen*. Düz anlamda olumlu olan bu *şölen* sözcüğü, yine düz anlamda olumsuz anlam çağrıştıran başka kelimelerle birlikte kullanılarak olumsuz bir anlama bürünmüştür.

¹⁰⁹ Cenk, Özkömür, *Baudelaire’in Parisi*, Erişim tarihi: 14 Ağustos 2011, <http://sivildenemeler.wordpress.com/2011/04/09/ baudelairein-parisi/>

¹¹⁰ Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 150.

¹¹¹ Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 201.

Bazı şiirlerde görülüyor ki koku herhangi bir sıfat almamıştır. Fakat cümle içindeki kullanımından olumsuz yani kötü bir koku olduğu anlaşılmaktadır.

“C’est là que j’ai vécu dans les voluptés calmes,
Au milieu de l’azur, des vagues, splendeurs
Et des esclaves nus, tout imprégnés d’odeur,”¹¹²

“Ben ki bir hayat kurdum sakın hazlar içinde,
Dalganın, görkemin ve göğün orta yerinde,
Çırılçıplak esirlerin, kokuya batmış hepsi.”¹¹³

Yukarıda ele aldığımız “Önceki Hayat” şiirinde dizelerde yerini alan koku imgesi herhangi bir sıfat almamıştır yanına. Fakat şiirin genelinden ve koku imgesinin kullanıldığı fiilden görülüyor ki kötü koku anlatılmaktadır. Burada şair şehrin rahatsız edici ortamından uzak, kendine sessiz ve huzurlu bir hayat kurduğunu anlatıyor. Şairin denize olan düşkünlüğü bilinmektedir. Huzuru yine denizde bulmuştur. Diğer insanları, çirkinliklerle dolu olan şehrin içten içe rehin aldığını ve bunu insanlara fark ettirmeden yaptığını anlatıyor. Kokuya batmalarının sebebini ise şehrin esirleri olan insanların yalanlara, çıkarlara dayalı olan ilişkilerine bağlamaktadır.

“Ou dans une maison déserte quelque armoire
Pleine de l’acre odeur des temps, poudreuse et noire,
Parfois on trouve un vieux flacon qui se souvient,
D’où jaillit toute vive une âme qui revient.”¹¹⁴

“Veya ıssız bir evde, siyah ve tozla kaplı,
Geçmiş günlerden kalma küf kokan bir dolabı,
Tanıdık çok eski bir şişe bulunur bazen,
Canlı, dipdiri bir ruh fişkıriverir oradan.”¹¹⁵

Şiirin adı ilk bakıldığında basit gelmekte: “Şişe”. Ancak şiirin tamamını okuduğumuzda şişenin basit bir camdan ibaret olmadığı anlaşılıyor. Nice yalnızca dost olan, onların derdini, sevincini dinleyen anılarla dolu bir arkadaş olduğunu anlıyoruz. Artık ıssız olan evde, zamanında nice insanın bir içki şişesine dertlerini anlattığı görülüyor. Bu yüzdendir ki şişe anılarla doludur ve anıların ruhu onda hala canlıdır.

Küf kokusu güneşin olmadığı ve uzun süredir kapalı olan yerlerde belirir. Havasızlık, terk edilmişlik, unutulmuşluk kokusudur bu. Ele alınan dörtlükte siyah, toz, küf kokusu ve eski olumsuz kelimeleri verilmektedir. Fakat küf kokan dolaptan canlı ve dipdiri bir ruhun fişkırıldığı söylenerek tam tersi olumlu bir anlam yüklenmektedir. İnsanların anıları canlı ruhlara benzetilmiştir.

¹¹²Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 45.

¹¹³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 42.

¹¹⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 72.

¹¹⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s.86

Aşağıda incelenecek olan “Onarılmaz” adlı şiirin beşliğinde pişmanlık anlatılmaktadır.

“A cet agonisant que le loup déjà flaire
Et que surveille le corbeau,
A ce soldat brisé! S’il faut qu’il désespère
D’avoir sa croix et son tombeau;
Ce pauvre agonisant que déjà le loup flaire!”¹¹⁶

“Oysa daha şimdiden kurt almış kokusunu
Ve bir karga yan bakan,
Bu mecalsiz askere! Kessin mi umudunu
Nişandan ve mezardan;
Bu garip can çekişen, kurt almış kokusunu!”¹¹⁷

Şiirin fransızcasında kullanılan “*flaire*” fiili koklamak, sezmek ve kokusunu almak anlamındadır. Kişinin yaşadığı pişmanlığın geri dönüşünün olmadığı anlatıldığı şiirde pişmanlığın insanın içini kemiren bir kurt olduğu düşünülebilir. Öyleyse insan bu durumun savaşını kendi içinde yaşarken pişmanlık bir kurt gibi bu durumu sezmiş yani kokusunu almıştır. Diğer bir pencereden bakarsak kişinin zayıf düştüğü anda etrafındaki kötü niyetli insanlar bu durumun farkına varacaklardır. Bu kötü niyetli insanlar ise davranışlarından dolayı kurda ve kargaya benzetilmişlerdir.

Baudelaire’in şiirlerinde açık ve kapalı eğretilmelerin yapıldığından söz edilmişti. “Kedi” şiirinde nasıl ki kapalı bir eğretilme yapıldıysa “Dans Eden Yılan” adlı şiirde de açık bir eğretilme yapılarak kadın yılanı benzetilmiştir.

“Sur ta chevelure profonde
Aux âcres parfums,
Mer odorante et vagabonde
Aux flots bleus et bruns,”¹¹⁸

“Derin saçlar üzerinde
Acı kokulu,
Esmer mavi dalgali ve
Hayta deniz bu.”¹¹⁹

Şiirin tamamını okuduğumuzda aslında kadının cildinin, gözlerinin, saçlarınınayrı ayrı nesnelere benzetildiği görülmektedir: “*cildin kıpırdak bir kumaş/gözlerin altın ve demir, soğuk mücevher*”.Saçların yine kokularıyla ele alınmış olunduğu hemen fark edilir. Kadınlı bağdaşık eğretilmelerin yoğunluğu bir kez dahagörülmektedir. Derin saçlardaki acı koku, kadından gelen sinsiliğin kokusudur, keskindir ve biraz da rahatsız edicidir. Şiirde kadın genel olarak sinsi, kendini belli

¹¹⁶Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 79.

¹¹⁷Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 97.

¹¹⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 56.

¹¹⁹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 58.

etmeyen bir varlık olarak ele alınmıştır. Ama bunların yanında kadının güzelliğinden, saçlarının esmer mavi dalgasından söz edilmektedir. Her olumsuzun yanında bir olumluluk ortaya çıkmaktadır. Saçlar hayta bir denize benzetilmekte; fakat acı kokmaktadır. Gözler mücevherdir ama soğuktur, donuktur ve duyguları belli etmezler.

“Düşsel Bir Gravür” adlı şiirde kokuya pis, berbat, iğrenç gibi herhangi bir sıfat verilmemiştir. Bunlardan çok farklı olarak “*karnaval kokan*” nitelemesi kullanılmıştır. Bu kokunun neden olumsuz etki uyandıran kokuların arasına alındığına bakmak gerekirse şunlar söylenebilir:

“Ce spectre singulier n'a pour toute toilette,
Grotesquement campé sur son front de squelette,
Qu'un diadème affreux sentant le carnaval.”¹²⁰

“Yalnız tek süse sahip bu acayip hayalet,
O da, karnaval kokan pis bir taçtan ibaret,
İskeletin alnında gülünç şekilde duran,”¹²¹

Karnavallar Hristiyanlara göre büyük perhizden önceki gün olarak nitelendirilirdi. Bugünlerde insanlar manevi boşluklarını doldurmak için bir araya gelir ve çeşitli maskeler takarlardı. Şiirde nesneye gönderme yapılarak karnaval kokan nitelemesi taç sözcüğüne yapılmıştır. Bu acayip hayaletin tek süsü tacıdır, o da karnaval kokmaktadır. Yani karnavalların manevi boşlukları doldurmak için yapıldığı ve sahte yüzler yani maskeler takıldığı düşünüldüğünde hayaletin yani kralın tacı da sahte ve maneviyattan uzaktır.

Ölüm kokusu, kan kokusu ve mezar kokusu... Baudelaire, şiirlerinde birbirleriyle ilişkili bu üç kokuyu ele almıştır. Ölüm ve kan kokusu Baudelaire'indiğer şiirlerinde incelenmişti. “Romantik Günbatımı” adlı bu şiirde mezar kokusu ele alınacaktır.

“Une odeur de tombeau dans les ténèbres nage,
Et mon pied peureux froisse, au bord du marécage,
Des crapauds imprévus et de froids limaçons.”¹²²

“Bir mezar kokusu var, yüzer karanlıklarda,
Korkak ayağım ezip geçer karanlıklarda,
Muzip kurbağaları, soğuk salyangozları.”¹²³

Şiirin bu üçlüğünde olumsuz öğeler görmekteyiz: mezar, karanlık, korkak. Kokusuyla ele alınan mezar manevi duyguları yansıtmaktadır. Mezar kokusu, mezarı hissetmek, kendini orada yatan ölülerin yerine koymaktır bir bakıma. Su gibidir; insan

¹²⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 92.

¹²¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 235.

¹²²Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 158.

¹²³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 275.

içine çeker; ama alamaz o kokuyu, aslında hücrelerindedir. Biraz ayrılık biraz da yalnızlık kokar bu koku. Hissetmeye çalışırsın ama hissedemezsin. Korku kokar ya da arkasından gözü kapalı gidilebilecek bir mutluluk kokar. Ama hepsinde bir yalnızlığın kokusu altüst eder insanı.

Şair gündüzün güzelliklerini anlatmaktadır şiirinde; fakat güneş batarken yavaş yavaş içinin sıkıntısını, akşamın karanlığını anlatmaya başlamaktadır. Akşamın karanlığında duymaktadır mezar kokusunu ve karanlıkta görmeden ezdiği kurbağaları salyangozları dile getirmektedir. Karanlıkla gelen bu koku, sıkıntının, manevi boşluğun kokusudur.

Ele alınan çoğu koku somut kokulardır: küf kokusu, leş kokusu, fiçı kokusu gibi... Ancak aşağıda görülen dörtlükte soyut bir koku bulunmaktadır: hüznün kokusu.

“Lecteur paisible et bucolique,
Sobre te naïf homme de bien,
Jette ce livre saturnien,
Orgiaque et mélancolique.”¹²⁴

“Dertsiz okuyucu, çoban kadar rahat,
Az’la yetinen açık yürekli insan,
İçkiye düşkün ve hüznün kokan,
Bu kederli kitabı fırlat, at.”¹²⁵

Hüznün; bazen ayrılık bazen kavuşma, bazen de umutların verdiği haberin; ama çoğu zaman da umutları yıkan şeyin kokusudur. Bazen sevgi bazen nefret kokar; fakat genelinde dert kokar. Gece kokar daha çok. Gece ve hüznün kardeşidir bir bakıma. İnsandır kokusu. Geçmiş zaman kokar dolu dolu ya da geleceğin hayalleri. Tecrübe, kaygı biraz da toyluk kokar; ama en çok da insan kokar. İşte şairin ele aldığı insanın ruh hali kısaca böyledir.

Baudelaire de bu ruh halini sadece hüznün kokar diyerek belirtmiştir. Yalnız bir fark vardır burada. Hüznün kokan insan değil kitaptır. Yani canlı bir varlığın özelliğinin cansız bir varlığa verilmesi söz konusudur.

Görüldüğü gibi olumsuz kokular pis, iğrenç, leş, ölüm ve mezar kokuları gibi sıfatlarla kullanılmıştır. Bazı kokuların ise gerçek anlamı dışına çıkarak kokunun sadece tehlikeyi çağrıştırdığı anlaşıyor. Bazı dizelerde ise kokuya verilen sıfatların somut olduğu görülüyor; *hüznün kokmak* gibi.

¹²⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 196.

¹²⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 317.

2.3. NE OLURLU NE DE OLUMSUZ ETKİ UYANDIRAN KOKU ANLATIMLARI

Onun şiirinde olumlu ve olumsuz kokuların yanında ne olumlu ne de olumsuz olan koku sözcükleri ile karşılaşmak da olasıdır. Bu dizeler de yine olumlu anlamda olanların tersine çok az sayıda genel anlamda ele alınan koku sözcükleri yer alır. Burada kokular nitelikleri belirtilmeden genel anlamda alınırlar. Örneğin “Güzelliğe İlahi” adlı şiirin şu dizelerinde:

“Rythme, parfum, lueur, ô mon unique reine!- “Ey ahenk, koku, ışık ey biricik ecem sen!
L’univers moins hideux et les instants moins lourds?”¹²⁶ Evreni daha güzel, daha hafif kıl vakti?”¹²⁷

Kokunun niteliği tam olarak belirtilmediğinden genel anlamda alındığı düşünülebilir. Sonraki dizede evreni daha güzel ve daha hafif yapacak öğelerden birinin koku olduğu salık verilmekte. O zaman bu dizeden yine olumlu bir anlam çıkarılabilir; fakat kokunun niteliği tam olarak belirtilmediğinden genel anlamda alınanların içine dâhil edildi. Bu biçimde olan koku anlatımlarına zaman zaman yer verildiğinin üzerinde daha önce de durulmuştu. Şair koku anlatımlarının belirtilerini verirken onun niteliği hakkında herhangi bir bilgi vermeyebiliyor.

Yine aynı şekilde “Saçlar” adlı şiirde kokuların niteliği konusunda herhangi bir niteleme yapılmamaktadır. Kokular hiçbir nesneye göndermede bulunmamaktadır:

“Un port retentissant où mon âme peut boire “Gürültülü bir liman ruhum kanarak içer
A grands flots le parfum, le son et la couleur;”¹²⁸ Orada kokuları, sesleri ve renkleri”¹²⁹

Aynı kıta içerisinde kayıp geçen gemilerin renkleri konusunda altın, menceviş rengi nitelemeleri yapılırken kokular hakkında yine herhangi bir niteleme yapılmamaktadır.

Saçlar şiirinde olduğu gibi birkaç şiirde yine kokuların niteliği hakkında bir niteleme verilmemektedir. Aşağıda ele alacağımız altı farklı şiirin dizelerinde kokular hiçbir nesneye göndermede bulunmamaktadır.

¹²⁶Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 51.

¹²⁷Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 216.

¹²⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 53.

¹²⁹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 218.

“Ces serments, ces parfums, ces baisers infinis,
Renaîtront-ils d’un gouffre interdit à nos sondes,
Comme montent au ciel les soleils rajeunis
Après s’être lavés au fond des mers profondes?
-O serments! ô parfums! ô baisers infinis!”¹³⁰

“Bu yeminler, kokular, bu sonsuz öpücükler,
Dipsiz bir uçurumdan dönecek mi acaba,
Nasıl çıkarsa göğe o gencecik güneşler
Denizlerin dibinde hep yıkandıktan sonra?
-Ey yeminler, kokular, ey sonsuz öpücükler!”¹³¹

Görüldüğü gibi kokular herhangi bir nesneye gönderme yapılmadan doğrudan kullanılmıştır. Koku imgesinin yanında hiçbir niteleme yoktur. Ancak beşliğin genelinden anlaşılabileceği gibi kokularda herhangi bir olumsuzluk yoktur.

“O métamorphose mystique
Des tous mes sens fondus en un!
Son haleine fait la musique,
Comme sa voix fait le parfum!”¹³²

“Ey gizemsel değişim, sensin
Duyularımı teke indiren!
Musikiye can verir nefesin,
Koku nasıl çıkarsa sesinden!”¹³³

“Bütününü” adlı şiirin bu dördülüğünde yine kokunun herhangi bir nesneye gönderme yapmadığı ve herhangi bir nitelemenin olmadığı görülüyor. Ancak kokunun kaynağını yani kadının sesini belirtmektedir. Koku+ses bize yine burada eşduyumu göstermektedir, koku sese göndermede bulunmaktadır. “*Koku nasıl çıkarsa sesinden!*” dizesinden sesin havaya yaydığı cazibesini, etkileyiciliğini anlayabiliriz. Bir önceki dizede de söz konusu sevgilinin şarkı söylediğini, sesinin çok güzel olduğunu ve bu güzelliğinin etrafa yaydığı kokuyu dile getirmektedir şair. Burada ses ile koku arasında bir ilişki söz konusudur. Normal olarak sesin kokusu olmaz; ama güzel bir sesi varsa o zaman kokusunun da güzel olduğu kanısını uyandırır.

“Voici venir les temps où vibrant sur sa tige
Chaque fleur s’évapore ainsi qu’un encensoir;
Les sons et les parfums tournent dans l’air du soir;
Valse mélancolique et langoureux vertige!”¹³⁴

“Zamanı geldi işte saplarında ürperen
Her çiçek orada bir buhurdan gibi tüter;
Akşamın havasında gezer kokular, sesler;
Bir yorgun baş dönmesi ve bir vals hüznü veren!”¹³⁵

¹³⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s.62.

¹³¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 71.

¹³²Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 67.

¹³³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 74.

¹³⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 72.

¹³⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 85.

“Akşamın Ahengi” adlı bu şiirde koku yine bir niteleme yapılmaksızın sesle birlikte kullanılmıştır. Akşamın havasında gezen kokular ve sesler insanların ardında bıraktıklarıdır; sevinçleri, üzüntüleri, geride kalan yaşantılarıdır. Hüzünlü bir hava anlatılmaktadır. Gün boyu yorgun insanların yaşamlarından arda kalan, havada sezilen yorgun bir şehrin ruhudur aslında kokular ve sesler.

-“Je suis un cimetière abhorré de la lune,
Où comme des remords se traînent de longs vers
Qui s'acharnent toujours sur mes morts les plus chers.
Je suis un vieux boudoir plein de roses fanées,

Où gît tout un fouillis de modes surannées,
Où les pastels plaintifs et les pâles Boucher
Seuls, respirent l'odeur d'un flacon débouché.”¹³⁶

“-Ben ayın tiksindiği bir mezarlığım işte,
Orada azaplar gibi sürünür uzun kurtlar,
Aziz ölülerime durmadan saldırılar.
Solmuş güllerle dolu eski bir odayım ben,

İçinde abur cubur, hepsi modası geçen,
Ah eden pasteller ve sararmış Boucher’ler var,
Yapayalnız, boş şişeden bir kokuyu solurlar.”¹³⁷

İncelediğimiz “İç Sıkıntısı” adlı şiirde koku tek başına kullanılmıştır; ne bir niteleme ne de birlikte anıldığı bir ses vardır. Boş bir şişeden solunan koku su gibidir aslında; insan içine alır; ama hissedemez. Buyüzden boş şişenin bir kokusunun olduğunu söylemek zordur. Hissedilen kokunun iyi veya kötü olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Ancak şiirde anılardan bahsedildiği için boş şişeden bir umut veya özlem koklandığını söylemek mümkündür. Kişinin ruh hali yaşanan anılarla ve eşyalarla bütünleşmiştir. Ancak ne kadar çok anı olursa olsun, ne kadar çok yaşanmışlık olursa olsun sonuçta bütün çabalar hiçliğe çıkmaktadır.

“Sur ta chair le parfum rôde
Comme autour d’un encensoir;
Tu charmes comme le soir,
Nymphé ténébreuse et chaude.”¹³⁸

“Bir koku dolaşıyor teninde
Buhurdanın çevresindeki gibi;
Karanlık ve sıcacık bir peri,
Çekicisin akşam gibi sen de.”¹³⁹

Buhurdanın dini törenlerde ortamı daha da mistik bir havaya sokmak için yakıldığı biliniyor. Buhurdan ortama rahatlatıcı bir hava vermek için yakılır. Bu bilgiye göre ele alınan şiirde buhurdan ve kadın birlikte düşünüldüğünde, hissedilen hoş kokudur. “Öğle Sonu Şarkısı” adlı bu şiirde kullanılan koku da buhurdanın çıkardığı

¹³⁶Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 94.

¹³⁷Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 112.

¹³⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 83.

¹³⁹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 231.

kokuya benzetilmiştir. Fakat koku kadınla bağdaşık ten imgesi üzerinden okuyucuya aktarıldığı ve kadının teninin kokusunun hoş olduğunu incelediğimiz tüm şiirlerde görüldüğüne göre, bu kokunun bir bakıma hoş olduğunu söyleyebiliriz. Sevgilinin çekiciliği şaire göre sevgilinin tavrı ve kokusundan kaynaklanmaktadır. Ancak kokunun yanında herhangi bir niteleme sıfatı bulunmadığı için bu kokuyu ne olumlu ne de olumsuz koku anlatımları başlığı altında incelemek daha doğru olur gibi görünüyor.

“Pourtant, qui n'a serré dans ses bras un squelette, Et qui ne s'est nourri des choses du tombeau? Qu'importe le parfum, l'habit ou la toilette? Qui fait le dégoûté montre qu'il se croit beau.” ¹⁴⁰	“Ama kim kollarında sıkmadı bir iskelet, Ve kimdir besinini alamayan mezardan? Ne işe yarar koku, giysi ve tuvalet? Onu iğrenç gösterir kendini güzel sanan.” ¹⁴¹
---	---

“Ölüm Dansı” adlı şiirde yine görülüyor ki kokuda herhangi bir niteleme yoktur. Dörtlükte ölüm karşısında şık olmanın, güzel kokmanın bir anlamının olmadığı belirtilmektedir. Neyin kokusu veya nasıl bir koku bilinmiyor; çünkü bunu anlayacak bir niteleme veya bir benzetme kullanılmamıştır. Ölüm karşısında hiçbir anlamı olmayan kavramlar olumlu kavramlardır. Güzel kokmak, şık giyinmek ya da güzel olmak ölüm karşısında hiçbir şey ifade etmez.

“Malabarlı Bir Kadına” adlı şiirde kokunun diğerlerinden farklı olarak karşımıza çıktığı görülecek.

“Tes pieds sont aussi fins que tes mains, et ta hanche Est large à faire envie à la plus belle blanche; À l'artiste pensif ton corps est doux et cher; Tes grands yeux de velours sont plus noirs que ta chair. Aux pays chauds et bleus où ton Dieu t'a fait naître, Ta tâche est d'allumer la pipe de ton maître, De pourvoir les flacons d'eaux fraîches et d'odeurs, De chasser loin du lit les moustiques rôdeurs,” ¹⁴²	“Ayakların ellerin kadar ince ve kalçan Çatlatır en hoş beyaz kadını kıskançlıktan; Dalgın sanatçı için tatlıdır gövden senin; Teninden de siyahtır o kadife gözlerin, Tanrı yaratmış mavi, sıcacık ülkelerde, Görevin efendinin çubuğunu yakmak ve Şişelere soğuk su ile koku akıtmak, Pis sivrisinekleri yataktan uzak tutmak,” ¹⁴³
--	---

Ele alınan bu şiirde bir kölenin yaşamı anlatılmaktadır. Bir gününün nasıl geçtiği görülebiliyor bu dizelerde. Dizelerde yer alan koku imgesinin hiçbir nitelemesi

¹⁴⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 117.

¹⁴¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 263.

¹⁴²Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 187.

¹⁴³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 294.

olmadığını görmek mümkün. Herhangi bir isme de gönderme yapmamaktadır. Kokunun olumlu veya olumsuz olmadığını şiirin anlamından çıkarmak da zordur; çünkü hiçbir ipucu verilmemiştir. Bu bölümde ele alınan diğer kokulardan farklı olarak bu şiirdeki kokuya sıvının özelliği verilerek akıtmak fiili kullanılmıştır: “*şişelere soğuk su ile koku akıtmak*”. Akıtılan soğuk suyun içki olduğunu söyleyebiliriz. Soğuk su ve koku bir içkiyi nitelendirmektedir.

“Le long du vieux faubourg, où pendent aux masures
Les persiennes, abri des secrètes luxures,
Quand le soleil cruel frappe à traits redoublés
Sur la ville et les champs, sur les toits et les blés,
Je vais m'exercer seul à ma fantasque escrime,
Flairant dans tous les coins les hasards de la rime,
Trébuchant sur les mots comme sur les pavés
Heurtant parfois des vers depuis longtemps rêvés.”¹⁴⁴

“Çoğu sarkık pancurlu harap evleri ile
Sefahat barındıran eski bir mahallede,
Zalim güneşin kente, damlara, tarlalara,
Ok gibi ışınları vururken buğdaylara,
Bir tek ben düşsel kılıç talimi için varım,
Her köşede bir uyak rastlantısı koklarım,
Kaldırımdaymış gibi uyup kelimelere,
Çarparak uzun zaman düşünmüş dizelere.”¹⁴⁵

“Güneş” adlı şiirde de “Onarılmaz” şiirindeki gibi “*flairer*” yani sezmek, anlamak fiili kullanılmıştır. “*Her köşede bir uyak rastlantısı koklarım*” dizesinde her köşede bir uyağa rastlamayı sezmek anlamı vardır. Koklamak zaten gerçek anlamında kullanılmadığı için kokunun veya koklamak fiilinin de olumsuzluğu ya da olumluluğu tartışılmaz.

“Nous avons, il est vrai, nations corrompues,
Aux peuples anciens des beautés inconnues:
Des visages rongés par les chancres du coeur,
Et comme qui dirait des beautés de langueur;
Mais ces inventions de nos muses tardives
N'empêcheront jamais les races malades
De rendre à la jeunesse un hommage profond,
-À la sainte jeunesse, à l'air simple, au doux front,
À l'oeil limpide et clair ainsi qu'une eau courante,
Et qui va répandant sur tout, insouciant
Comme l'azur du ciel, les oiseaux et les fleurs,
Ses parfums, ses chansons et ses douces chaleurs!”¹⁴⁶

“Gerçekte biz bu çağın bozulmuş kavimleri,
Borçluyuz eskilere meçhul güzellikleri:
Kalp yarası yüzünden kemirilmiş suratlar
Ve söylendiği gibi acı güzellik bunlar;
Fakat bu icatları gecikmiş perilerin
Engel olamayacak o hasta nesillerin
Gençliğe karşı derin saygı göstermesine,
-Sade tavırlı, kutsal, hoş alınlı gençliğe,
Ve bir akarsu kadar aydınlık, duru göze,
Kaygısızca saçarak her şeyin üzerine,
Bütün kuşlar, çiçekler, göğün mavisi gibi,
Koku ve sıcaklığı ile türkülerin!”¹⁴⁷

¹⁴⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 104.

¹⁴⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 29.

¹⁴⁶Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 40.

Yukarıdaki “Hoşlanırım O Çıplak Çağların Anısından” adlı şiirde yine görülüyorki koku herhangi bir sıfat almamıştır. Bu yüzden kokunun iyi veya kötü olduğunu anlamamaktayız. Koku yine burada türkülere, yani türkülerin ezgileriyle birlikte anıldığı için eşduyum söz konusudur. Yine de türkülerin manevi ve kendini hissettiren hoş havasından söz edilebilir.

Aşağıda ele alınacak “Léhté” adlı şiirde ise koku yine kadınla bağdaşık olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Dans tes jupons remplis de ton parfum
Ensevelir ma tête endolorie,
Et respirer, comme une fleur flétrie,
Le doux relent de mon amour défunt.”¹⁴⁸

“Eteğinin içine, kokunla dolup taşan,
Keder yüklü başımı gömme arzusudur bu,
Solgun bir çiçek gibi, içe çekme arzusu,
Tatlı küf kokusunu ölmüş aşkımdan kalan.”¹⁴⁹

“Léhté” adlı şiirimiz ilk olarak olumlu koku anlatımlarında dördüncü dizesi ele alınarak incelenmişti. Bu bölümde ise ilk dize ele alınacak. Birinci dize son dizeden farklı olarak herhangi bir niteleme almamıştır. Burada sadece kokunun kime ait olduğu biliniyor. Koku yine kadınla bağdaşık olarak karşımıza çıkmaktadır. Şair söz konusu kadının kokusunun sindiği eteğine başını koyarak bir süre de olsa içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtulmak istemektedir.

“Il est de forts parfums pour qui toute matière
Est poreuse. On dirait qu'ils pénètrent le verre.
En ouvrant un coffret venu de l'Orient
Dont la serrure grince et rechigne en criant,”¹⁵⁰

“Her maddeden geçerler, keskin kokuları var.
Rivayet olunur ki cama bile sızarlar.
Açınca bir sandığı, kökeni doğu olan,
Kilidi gıcırdayan sızlanıp surat asan,”¹⁵¹

Ne olumlu ne de olumsuz etki uyandıran kokular sadece tek başına kullanılan kokular demek değildir. Herhangi bir niteleme alan kokuları da bu bölüme dahil edebiliriz. Yukarıda yazmış olduğumuz “Şişe” adlı şiirde söz konusu koku keskin bir kokudur. Kokusu bellidir. Ancak kokunun kişiyi rahatsız edip etmediği hakkında bir fikrimiz yoktur. Keskin nitelemesi burada bu anlam hakkında bize bir ipucu

¹⁴⁷Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 32.

¹⁴⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 164.

¹⁴⁹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 66.

¹⁵⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 72.

¹⁵¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 86.

vermemektedir. Keskin koku bir parfümün çok hoş olan bir kokusu olabileceği gibi bir leşin de çok rahatsız edici bir kokusu olabilir.

Aşağıda dikkate alınacak üç farklı şiirin dörtlüklerinde kokunun sıfatlarla nitelendirildiği halde olumlu veya olumsuz olup olmadığı kesin değil gibi görünmektedir.

“À la pâle clarté des lampes languissantes,
Sur de profonds coussins tout imprégnés d'odeur,
Hippolyte rêvait aux caresses puissantes
Qui levaient le rideau de sa jeune candeur.”¹⁵²

“Hippolyte, lambaların solgun ışığı vuran,
İçine koku sinmiş minderler üzerinde,
Düşlüyordu kızgınlığın perdesini kaldıran
Güçlü okşayışları, saf bir duygu içinde.”¹⁵³

“Cehennemlik Kadınlar-Delphine ile Hippolyte” adlı şiirin bazı dörtlükleri diğer bölümlerde incelenmişti. Yine bu şiirin ilk dörtlüğündeki “*İçine koku sinmiş minderler üzerinde*” dizesi ele alınacaktır. Dizede sözü geçen koku nesneye göndermede bulunmaktadır. Ancak nesnenin yani minderin içine sinen kokular hakkında herhangi bir niteleme yapılmamıştır. Sinen kokular kötü mü yoksa iyi mi bunu belirten bir nitelemeyle karşılaşılmamaktadır.

“Nous aurons des lits pleins d'odeurs légères,
Des divans profonds comme des tombeaux,
Et d'étranges fleurs sur des étagères,
Ecloses pour nous sous des cieux plus beaux.”¹⁵⁴

“Yatağımız olacak hafif kokuyla dolan,
Divanımız olacak bir mezar kadar derin,
Ve acayip çiçekler, üstünde etajerin,
Güzel gökler altında bizim için açılan.”¹⁵⁵

“Aşıkların Ölümü” adlı şiirde de koku, yanına hafif nitelemesini almıştır; fakat hafif bir kötü koku mu yoksa hafif bir hoş koku mu bu bilinmemektedir. Bu konuda herhangi bir yargıda bulunmak zordur. Koku yine nesneye yani yatağa gönderme yapılarak kullanılmıştır. Mezar bir eğretilemeyle divana benzetilmiştir. Divan da derindir ve hafif bir kokusu vardır. Ancak güzel gökler altında açan çiçekler söz kokusu olduğu için olumlu bir izlenim bıraktığı söylenebilir.

¹⁵²Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 161.

¹⁵³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 147.

¹⁵⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 148.

¹⁵⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 193.

“De ses cheveux élastiques et lourds,
Vivant sachet, encensoir de l'alcôve,
Une senteur montait, sauvage et fauve,”¹⁵⁶

“Bir koku yayılıyordu yoz ve yavan,
Esnek ve ağır suçlarının lülesi,
Odadaki buhurdan koku kesesi,”¹⁵⁷

“Koku” şiirindeki bu üçlükte iki koku imgesi bulunmaktadır. Birinci dizede geçen koku yoz ve yavan olarak nitelendirilmiştir. Yoz ve yavan herhangi bir özelliği bulunmayan, ne iyi ne de kötü olan nesneleri nitelerken kullanırız. Burada da koku belli belirsiz olmakla beraber koku saçın kokusudur; yani kadınla bağdaşık öğelerden ve Baudelaire şiirlerinde geniş yer tutan saçın kokusu. Hep hoş kokusuyla anılan saç bu sefer ne olumlu ne de olumsuz bir kokudur.

Yine aynı şiirin son dizesinde bu yoz ve yavan kokuyu saçın dışında, odadaki buhurdan ve koku kesesi yaymaktadır. Son dizede kullanılan bu koku isim olarak kullanılmıştır. O halde ne iyi ne de kötüdür.

“Malabar’lı Bir Kadına” ve “Kızıl Saçlı Bir Dilenci Kıza” adlı şiirlerinde Baudelaire kokuyu yine niteleme yapmadan isim olarak kullanmıştır.

“Pourquoi, l'heureuse enfant, veux-tu voir notre France, Ce pays trop peuplé que fauche la souffrance, Et, confiant ta vie aux bras forts des marins, Faire de grands adieux à tes chers tamarins? Toi, vêtue à moitié de mousselines frêles, Frisonnante là-bas sous la neige et les grêles, Comme tu pleurerai tes loisirs doux et francs Si, le corset brutal emprisonnant tes flancs Il te fallait glaner ton souper dans nos fanges Et vendre le parfum de tes charmes étranges, L'œil pensif, et suivant, dans nos sales brouillards, Des cocotiers absents les fantômes épars!” ¹⁵⁸	“Bahtiyar çocuk, niçin, özlersin Fransa’yı, Kalabalık ülkeyi, acının hep yıktığı, Terk edip hayatını bir tayfa kollarına, Ve hoşça kal diyerek küçük maymunlarına, Yarı giyinik ince muslinlerinle sen, Karların, doluların altında titriyorken, Ağlarsın elbet eski, avare günlerine, Şayet, sert bir korse, dar gelirse bedenine, Mecbursan aş bulmaya içinde kirimizin, Kokusunu satmaya garip letafetinin, Dalgın göz seyredirken pis sisimizin içinde, O dağınık düşleri hindistancevizinde!” ¹⁵⁹
--	--

Yukarıdaki şiirde koku soyut bir kavrama, güzelliğe gönderme yapmıştır. Gönderme yapılan kavram olumlu olmasına rağmen kokunun herhangi bir nitelemesi yoktur. Kullanılan “satmak” fiilinin de soyut olan koku imgesinde kullanıldığı

¹⁵⁶Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 64.

¹⁵⁷Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 223.

¹⁵⁸Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 187.

¹⁵⁹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 294.

görülyor.Letafet, güzel ve hoş anlamındadır. Ancak yine de rahatsız edici bir etkisi vardır; fakat buna rağmen bu letaletin kokusunu olumlu veya olumsuz olarak nitelemek mümkün değildir.

“Va donc, sans autre ornement,
Parfum, perles, diamant,
Que ta maigre nudité,
O ma beauté!”¹⁶⁰

“Haydi git, süssüz olana.
Koku, inci, elmas, boş ver,
Sıksa çıplaklığın yeter,
Ey güzelliğim sana!”¹⁶¹

“Kızıl Saçlı Bir Dilenci Kıza” şiirinde de koku yine isim olarak kullanılmış ve yine herhangi bir niteleme yapılmamıştır.

Yukarıdaki şiirimizin hemen ardından yine kokunun isim olarak kullanıldığı “Güzel Gemi” adlı şiiri inceleyelim.

“Boucliers provoquants, armés de pointes roses!
Armoire à doux secrets, pleine de bonnes choses,
De vins, de parfums, de liqueurs
Qui feraient délirer les cerveaux et les coeurs!”¹⁶²

“Kışkırtıcı kalkanlar, silahı pempe uçlar!
Bir dolap, içerisinde sır ve her iyi şey var,
Likörler, şaraplar, kokular,
Yükleri ve beyni çıldırtıp duracaklar!”¹⁶³

Yukarıdaki dörtlükte görüldüğü gibikoku yine bir niteleme sıfatı almadan isim olarak kullanılmıştır. Ancak dörtlüğün ikinci dizesindeki “iyi” sıfatı uzak kalmakla beraber *likörler, şaraplar ve kokular* için olumlu bir göndermede bulunmuştur. Ancak kokunun olumlu ya da olumsuz olduğuna dair doğrudan bir bağlantı kurmak zordur.Baudelaire’in yaşamına genel olarak bakıldığında bir düzensizlik hakimdir.Yaşamındaki manevi eksiklikleri içki gibi şeylerde bulmuştur; ancak bu kendisine geçici de olsa içinde bulunduğu durumu unutturmuştur. Bu sebeple likörler, şaraplar ve kokular onun için iyidir. Burda da görülyor ki tatlar ve kokular birlikte ele alınmıştır.

Ne olumlu ne de olumsuz koku anlatımlarında son olarak “Koku” şiirindeki üçlük ele alındığında:

¹⁶⁰Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 105.

¹⁶¹Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 119.

¹⁶²Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 76.

¹⁶³Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 94.

“Et des habits, mousseline ou velours,
Tout imprégnés de sa jeunesse pure,
Se dégageait un parfum de fourrure.”¹⁶⁴

“Giysisi, kadife veya pamukludan,
Her yanı saf gençliğiyle dopdolu,
Bir kürkün çıkardığı kokuydu bu.”¹⁶⁵

Bir kürkün çıkardığı koku kürkün nasıl muhafaza edildiğine bağlıdır. İncelenen üçlükte “*bir kürkün çıkardığı kokunun*” herhangi bir nitelemesi yapılmamıştır. Bu bakımdan koku yine ne olumlu ne de olumsuzdur, betimseldir. Bu bölümde ele aldığımız koku imgeleri okuyucuda olumlu veya olumsuz herhangi bir izlenim bırakmamaktadır. Koku imgesi ya tek başına kullanılmıştır ya da bir nesnenin kokusu olarak belirtilmiştir. Ancak nesnenin kokusunun olumlu ya da olumsuz olduğu hakkında bir yaklaşım görülmemektedir. Saf gençlikle dolu ifadesi olumlu bir anlam içermektedir. Buna bağlı olarak saf gençlikle dolu bir kürkün çıkardığı kokunun da olumlu bir anlam içerdiği söylenebilir.

2.4. UZAK İKLİM KOKULARI

Baudelaire’in uzak iklimlere, denizlere olan tutkusu bilinmektedir. Bu tutkusunu veya özlemini sevgilinin kokusunda duyar çoğu zaman. Bu bölümde de görüldüğü gibi Baudelaire kadın kokusunu yani sevgilisinin kokusunu duyduğu zaman uzak iklimlerin, denizin, ormanların kokusunu duyumsamaktadır veya tam tersi olarak uzak iklim kokularını, denizin, ormanların kokusunu duyduğunda sevgilinin kokusunu duyumsamaktadır. Yine bu bölümde kokularla doğa arasındaki sıkı ilişki gözden kaçmamaktadır. Baudelaire’in uzak iklimlere olan düşkünlüğünü en iyi anlattığı “Uzak İklîmlerin Kokusu” adlı şiirinde görmekteyiz. Tutkusu şiire verdiği başlıktanda açıkça anlaşılmaktadır.

“Quand, les deux yeux fermés, en un soir chaud d'automne,
Je respire l'odeur de ton sein chaleureux,
Je vois se dérouler des rivages heureux
Qu'éblouissent les feux d'un soleil monotone;”¹⁶⁶

“Sıcak bir güz akşamı, gözümü kapayarak,
Ne vakit o ateşli göğsünü koklasam ben,
Mutlu kıyıları geçer gözlerimin önünden
Tek düze bir güneşle göz alıcı ve parlak;”¹⁶⁷

¹⁶⁴Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 64.

¹⁶⁵Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 223.

¹⁶⁶Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 52.

¹⁶⁷Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 53.

Kokular bazen insanı o an olmak istedikleri yere götürürler, şairin dizelerindeki gibi, bu bir deniz kıyısı veya orman olabilir. Denizkabuğunun kokusu insanı hoş sahillere götürebilir örneğin.

Bu dörtlükte şairin romantik, duygusal bir ortamdabulunduğu anlaşılmaktadır. Sevgilinin göğsünün kokusu ona hoş anlar yaşatmak ve arzuladığı yerleri ona getirmektedir.

Kokular kadın ve erkek üzerinde farklı olabildiği gibi vücudun bölümleri de farklı kokular salgılar. Dizede aşk ve tutkuyu göz önünde bulundurursak “tutkular vücut sıvılarını etkilerler; böylece de kişisel kokuyu da etkilemiş olurlar”¹⁶⁸ diyebiliriz. Söz konusu koku yine kadınla bağdaşık olan göğsün kokusu olduğuna göre kadın tutkusu ön plana çıkmaktadır. Göğüs ve göğsün kokusu erotik uyarıya bağlanabilir. Alınan bu hoş ve etkileyici kokunun şairi hayaller kurmaktan geri alamadığı söylenebilir.

Yine aynı şiirde şairin kokularla özlemlerini birleştirdiği ileri sürülebilir.

“Guidé par ton odeur vers de charmants climats,
Je vois un port rempli de voiles et de mâts
Encor tout fatigués par la vague marine,”¹⁶⁹

“Kokusunu izleyerek hoş iklimlere doğru,
Bir liman görür gözüm yelken ve direk dolu
Denizin dalgasıyla nice dir yorgun argın,”¹⁷⁰

Şair iki tutkusunu, sevdiğinin ve uzak iklimlerin kokusunu bağdaştırmaktadır. Ancak sevdiğinin kokusunu mu uzak iklimlerin kokusuna benzetmektedir; yoksa uzak iklim kokusunu çok sevdiği için sevdiğinin kokusuna mı benzetmektedir? Her iki durumda olası görünmektedir. Sevdiğinin kokusunda hoşlandığı bütün kokuları duymaktadır.

Kokunun herhangi bir niteleme almadığını görüyoruz; ancak izlenen koku hoş iklimlerin kokusu olduğundan koku zaten hoştur. Burada kokunun herhangi bir nitelemeye bağlı olmadığı görülmektedir; ancak kadının kokusu izlenerek hoş iklimlere doğru gidildiğine göre ve iklimlerin hoş sıfatıyla nitelendirilmesine bağlı olarak kokunun olumlu olduğu söylenebilir. Burada yine sevgili ile başka yerde olma düşüncesi söz konusudur. Bu düşünce Baudelaire’de zaman zaman çeşitli biçimlerde

¹⁶⁸ Corbin, “*Toplumdaki Hava Yayılımları*” s. 57.

¹⁶⁹ Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 52.

¹⁷⁰ Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 53.

ortaya çıkmaktadır. Bu üçlükte de kokuya ve bu doğrultuda uzak iklimlere, denizin dalgasıyla yorgun argın, yelken ve direk dolu bir limana bağlı olarak olumlu bir izlenim sezilmektedir.

Kokular genel olarak kadınla ilgili olarak aktarılmıştır Baudelaire'in şiirlerinde. Kokunun başka bir boyutu burada doğa ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda kokular doğadaki nesnelere göndermeler yaparak şiirlerde yer bulmaktadır. Yine burada da örnek dizeler azımsanmayacak kadar sık bir şekilde ortaya çıkar. Şairin denize, gökyüzüne, uzak iklimlere olan tutkusu bilinmektedir. Aşağıdaki alıntıda bunu görmek olasıdır.

“Pendant que le parfum des verts tamariniers, Qui circule dans l'air et m'enfle la narine, Se mêle dans mon âme au chant des mariniers.”¹⁷¹	“Havada yayılarak doluyorken burnuma, Kokusu yeşil demirhindi ağaçlarının, Karışır ruhumdaki denizci şarkısına.”¹⁷²
---	---

Demirhindi ağaçlarının kökeni Afrika olup özellikle Hindistan'da olmak üzere sıcak ülkelerde yetişmektedir. Şairin uzak iklimlere olan tutkusu aslında ‘demirhindi ağaçlarını’ ele almasıyla açıkça görülmektedir. Denizi düşlemekte, denizci şarkılarını söylemektedir. Duygusu, isteği o kadar yoğundur ki demirhindi ağaçlarının kokusunu duymaktadır. Yeşil demirhindi ağaçlarının kokusunu duyumsamasının onu denizci şarkılarına götürmesi, kokunun gemici şarkılarını çağrıştırması yukarıda değindiğimiz “*renkler, sesler ve kokular birbirlerine cevap verirler*” dizesini bir anlamda doğrular niteliktedir. Bu üçlükte yer alan sözcükleri sıralarsak şöyle ilginç bir tablo ortaya çıkar: Yeşil+demirhindi ağacının kokusu+gemici şarkısı; yani renk, koku ve ses birbirini adeta tamamlamaktadır. Bu da bu durumda eş duyum dediğimiz şeyi oluşturmaktadır. Bu bağlamda denilebilir ki Baudelaire şiirini bir tablo kabul edersek onu başka bir pencereden izleme ve anlama olanağı okuyucuya sunulmaktadır.

“Au pays parfumé que le soleil caresse, J'ai connu, sous un dais d'arbres tout empourprés Et de palmiers d'où pleut sur les yeux la paresse, Une dame créole aux charmes ignorés.”¹⁷³	“Güneşin okşadığı mis kokulu ülkede, Göze ağırlık veren kıpkızıl ağaçların, İri palmyelerin gölgesinde bir yerde, Tanıdım cana yakın, albenili bir kadın.”¹⁷⁴
---	---

¹⁷¹Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 52.

¹⁷²Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 53.

¹⁷³Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 86.

¹⁷⁴Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 105.

Uzak iklim kokularında gözümüze çarpan en önemli unsur kadın imgesidir. Öyleki her uzak iklim kokusunda kadın imgesini mutlaka görmekteyiz. Yine yukarıdaki “Sömürge de Doğmuş Avrupalı Bir Kadına” adlı şiirde bunu görmek olasıdır. Koku mis sıfatıyla nitelendirilmiştir ve koku ülkeye göndermede bulunmuştur. Yine burada koku ve rengi bir arada görmek mümkündür. Güneşin okşadığı mis kokulu ülke kokusunu ağaçlardan ve palmyeler söz konusu olduğuna göre denizden almaktadır. Ülkelerin gerçek anlamda bir kokusu olmadığından buradaki koku gerçek anlamının dışındadır. Mis kokulu ülke, güzel, rahat, sakın ve huzur veren bir ülke olarak yorumlanır.

“Comme vous êtes loin, paradis parfumé,
Où sous un clair azur tout n'est qu'amour et joie,
Où tout ce que l'on aime est digne d'être aimé,
Où dans la volupté pure le coeur se noie!
Comme vous êtes loin, paradis parfumé!”¹⁷⁵

“Ne kadar uzaksınız, ey mis kokulu cennet,
Orda bir gök altında, her şey sevda ve neşe,
Orda boğulur yürek kaplayınca saf şehvet,
Orda herkes layıktır sevmeye, seilmeye!
Ne kadar uzaksınız, ey mis kokulu cennet!”¹⁷⁶

“Mœsta Et Errabunda” adlı yukarıdaki şiirde koku imgesi cennete gönderme yapmaktadır. İlk bakışta cennetin uzak iklim kokusuyla bir alakasının olmadığını düşünebiliriz; ancak şiirin genelini okuduğumuzda şairin denizlerden, okyanuslardan ve çok uzaklara gitmek istediğinden söz ettiği anlaşılabilir. Şair içinde bulunduğu ortamdan yakınmakta ve oradan uzaklaşmak istemektedir. Ve yine görülüyor ki koku mis nitelemesiyle dizelerde yerini almıştır.

“Cheveux bleus, pavillon de ténèbres tendues
Vous me rendez l'azur du ciel immense et rond;
Sur les bords duvetés de vos mèches tordues
Je m'enivre ardemment des senteurs confondues
De l'huile de coco, du musc et du goudron.”¹⁷⁷

“Bana sonsuz bir göğün laciverdini veren,
Mavi saçlar, simgesi o gergin gecelerin;
Kıvrık saç örgünüzün tüylerinde gezinen
Hindistancevizinin ve katranın ve misk'in
Karışık kokusudur beni sarhoş düşüren.”¹⁷⁸

Görülüyor ki yukarıdaki “Saçlar” şiirinde birçok koku imgesi geçmektedir. Başka kıtalarda yer alan koku imgeleri diğer bölümlerde incelenmişti. Şiirimizin bu altıncı beşliğinde uzak iklim kokularını çağrıştıran hindistancevizi görülmektedir. Koku doğrudan üç nesneye gönderme yapmaktadır; hindistancevizi, katran ve misk. Şair bu

¹⁷⁵Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 86.

¹⁷⁶Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 106.

¹⁷⁷Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 53.

¹⁷⁸Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 218.

kokuları yine kadınla bağdaşık imgelerden saçlarda duymaktadır. Uzak koku iklimlerinin şair tarafından kadının kokusunda bulunduğunu dile getirmiştik. Göğün laciverdi+mavi saçlar+hindistancevizi, katranın ve misk'in karışık kokusu şairin vazgeçemediği üç imgeden ikisi, renk ve koku bu beşlikte yine karşımıza çıkmaktadır.

Kadının saçlarının şaire farklı yerlerin kokusunu anımsattığı bir diğer şiirimiz de “Öğle Sonu Şarkısı”.

“Le désert et la forêt
Embaument tes tresses rudes,
Ta tête a les attitudes
De l'énigme et du secret.”¹⁷⁹

“Hemen her çölün ve her ormanın
Sinmiş kokusu gür saçına,
Davranışı yansıyor başına
Gizin ve anlaşılmaz olanın.”¹⁸⁰

Görüldüğü gibi çölün ve ormanların kokusu sevgilinin saçlarına sinmiştir. Bu gür saçlarda şair duymaktadır bu kokuları. Çöl kokusu ve orman kokusu; şairin kullandığı iki zıt kokudur. Çöller kuraktır ve yavan, boş bir kokudur, kum kokar, hiçlik kokar. Orman verimlidir; ağaç kokar, çiçek kokar, meyveler kokar, hava kokar, çokluk kokar. Öyleyse sevgilinin saçları farklı duygular uyandırmaktadır şairde. Şair, doğayı ve kadını kokularda birleştirmektedir bir bakıma.

“Es-tu le fruit d'automne aux saveurs souveraines?
Es-tu vase funèbre attendant quelques pleurs,
Parfum qui fait rêver aux oasis lointaines,
Oreillers caressant, ou corbeille de fleurs?”¹⁸¹

“Güz yemişi misin sen, hep şahane lezzetli?
Kül kabı mısın yoksa gözyaşını bekleyen,
Yumuşak yastık veya bir çiçek sepeti mi,
Kokusu musun yoksa çok uzak vahaları
düşleten?”¹⁸²

Yukarıda ele aldığımız “Yalan Tutkusu” adlı şiirde beş duyudan tatmak, dokunmak ve koklamak duyularını görmek olası; bunlar sırasıyla şahane lezzet, yumuşak yastık ve uzak vahaları düşleten koku gibi öğelerdir. Söz konusu koku vahaların kokusunu taşıyan kadına aittir yine. Issız bir çölün ortasında birden ortaya çıkan bir vahanın kokusu... Demek ki şair farklı umutlar, heyecanlar yakalamaktadır sevgilinin kokusunda.

¹⁷⁹Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 83.

¹⁸⁰Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 231.

¹⁸¹Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 119.

¹⁸²Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 267.

Bölümümüzün son kokusu“Hiçliğin Zevki” şiirinde ele alınacaktır.

“Esprit vaincu, fourbu! Pour toi, vieux maraudeur,	“Mağlup ve kötürüm ruh! Üçkâğıtçı ihtiyar,
L'amour n'a plus de goût, non plus que la dispute;	Ne aşkın, ne savaşın tadı var senin için;
Adieu donc, chants du cuivre et soupirs de la flûte!	Hoşça kal boru sesi, ezgisi flütlerin!
Plaisirs, ne tentez plus un coeur sombre et boudeur!	Küskün bir kalbi artık ayartmayın, arzular!
Le Printemps adorable a perdu son odeur!” ¹⁸³	Kokusunu kaybetti o güzelim ilkbahar!” ¹⁸⁴

Değerlendirmeye alınan bu şiirde şair yaşanmış eski zamanlara gönderme yaparak artık hiçbir şeyin aynı olmadığından hatta her şeyin artık olumsuz olduğundan söz etmektedir. Artık hiçbir şeyden zevk alamadığı gibi ilkbaharın kokusunu dahi duyamamaktadır. Bu şiirde kokunun kadınla bir ilişkisi yoktur. Özlenen gerçekten eski günlerin, eski mevsimlerin kokusudur. Burada yine kokuyla birlikte ses imgesini de görmek olasıdır.

Sonuç olarak “Uzak İklim Kokuları” adlı bu son bölümümüzde ise kadın kokusunun iklim kokularına, iklim kokularının da kadın kokularına gönderme yaptıklarını, daha doğrusu bu iki kokunun bir diğerini çağrıştırdığı söylenebilir.

¹⁸³Baudelaire, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, s. 97.

¹⁸⁴Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, s. 237.

SONUÇ

Sonuç olarak kokuların şairin imge evreni içinde çeşitli anlamlar kazanarak yer bulduğu saptandı. Bu çalışmada kokuların genellikle olumlu anlamlar içerdiği, şiirlere farklı duyuş tarzı kazandırdığı renk ve ses imgelerinin yanında kokuların da, yani koku sözcüklerinin de azımsanmayacak kadar sıklıkta yer bulduğu gösterilmeye çalışıldı. *Kötülük Çiçekleri*'nde toplam seksen dört dizede koku sözcüklerinin olduğu ve bu çalışmada bunların hepsinin ayrı ayrı ele alınarak Greimas'ın duyuşsal ulam kategorisine göre incelendi. Koku sözcüklerinin büyük bir çoğunluğunun genellikle olumlu anlamlar içerdiği tespit edildi.

Birinci bölümümüzde yirmi sekiz tane olumlu etki uyandıran koku anlatımları incelendi. Baudelaire'in şiirinde olumlu anlamda koku sözcüklerinin çoğunlukla kadını çağrıştırdığı, özellikle kadının teninin ve saçının kokuları olarak ortaya çıktığı görüldü. Bu bölümde bulunan on iki olumlu kokunun doğrudan kadına göndermede bulunduğu incelendi. Kalan diğer kokular da ise mitolojik öğelerin kullanıldığını ve nesnelere gönderme yapıldığı dikkate alındı.

İkinci bölümde yirmi beş tane olumsuz etki uyandıran koku incelendi. Olumsuz anlamlar içeren koku sözcüklerinin olumlu etki uyandıran kokulara göre daha az bir yer tuttuğu saptandı. Olumsuz kokuların iğrenç, pis, berbat, acı, tehlikeli gibi sıfatlarla nitelendirildiği görüldü. Bunun yanında kan kokusu, ölüm kokusu, leş kokusu, mezar kokusu ve hüznün kokuları belirlendi.

Üçüncü bölümde ne olumlu ne de olumsuz etki uyandıran kokular dikkate alındı. İlk iki bölüme göre daha az koku anlatımları yer almaktaydı. Bu bölümde yirmi iki tane koku imgesi üzerinde çalışıldı. Koku imgesi bazı dizelerde hiçbir şeye gönderme yapmadan sadece "koku" kelimesiyle dizelerde yer aldığı; ancak yine de olumlu veya olumsuz izlenimler bıraktığı söylenebilir. Dizeler okunduğunda kokunun niteliğine ait bazı olumlu veya olumsuz duyumsamaların dikkatlerden uzak olmadığı söylenebilir.

Son bölüm dokuz tane uzak iklim kokularından oluşmaktadır. Bu kokuların yine kadın kokusuyla bağdaşarak Baudelaire'e kadın kokularını anımsattığını gördük. Orman kokusu, deniz kokusu, çöl kokusu ve iklim kokusu son bölümümüzün adının neden *Uzak İklim Kokuları* olduğunu bizlere açıklamaktadır.

Olumsuz anlamlar içeren dizelerin olumlu anlamda yer alanların yanında daha az kullanıldığına tanık olundu. Kokular genel anlamda, yani hiçbir nitelemeye yer verilmeden çok az da olsa yer almaktadır. Bu anlamda bazı dizelerde koku herhangi bir nesneye gönderme yapmadan ve iyi veya kötü bir niteleme yapılmadan kullanılmaktadır. Şiirlerinde sadece koku anlatımları ele alındığında onların çoğunlukla olumlu anlamlara gönderme yaptığı görülür. Ne olumlu ne de olumsuz anlam içeren kokuların bulunduğu dizeler diğerlerinden çok daha az sayıdadır. Baudelaire'in şiirinde olumlu anlamda koku sözcükleri çoğunlukla kadını çağrıştırmakta ve özellikle kadının teninin ve saçının kokuları olarak ortaya çıkmaktadır. Genel anlamda koku sözcüklerinde herhangi bir niteleme yapılmamaktadır. Uzak iklim kokularının diğer kokular kadar geniş yer tutmadığı söylenebilir.

Koku simgeciliğinin, renk ve ses gibi en önemli özelliğinin evrensel olmayışından söz etmiştik. Bu çalışmayla kokunun, kişinin hatıralarına, yaşadıklarına, hayatına giren kişilere göre değiştiği ileri sürülebilir. İncelediğimiz dizelerde şairin duygusal yoğunluğunun bunda önemli bir yere sahip olduğunu gördük.

Baudelaire, kokularla tekrar nasıl hayat bulduğunu ya da kokularla yaşarken nasıl öldüğünü veya özlemine çektiği anları tekrar nasıl yaşadığını, kokuların onu nereye götürdüğünü ya da ona neleri getirdiğini okuyucuya da duyumsatarak kokular bu çalışmamızın çarpıcı bir konusu olmuştur. Sonuç olarak koku sözcüklerinin, Baudelaire'in şiirinin okunmasında önemli bir hareket noktası olduğu, şiirine ayrıcalıklı bir okuma zevki kattığı ve Baudelaire şiirinin başka bir yönünü oluşturduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Baudelaire, Charles, (1857). *Kötülük Çiçekleri*, (Çeviri: Ahmet Necdet), Dharma, İstanbul 2006.
- Baudelaire, Charles, *Les Fleurs du Mal et Autres Poèmes*, Garnier-Flammarion, Paris 1964.
- Baudelaire, Charles, *Elem Çiçekleri*, Salkımsöğüt Yayınları, Ankara 2005.
- Baudelaire, *Œuvres Complètes*, Edition Gallimard, France 1961.
- Bülbül, Melik, *İmgesel İletişim*, Çizgi Kitabevi, Konya 2005.
- Corbin, Alain, *Kokunun Tarihi, Miyasma ile Fulya: Koku ve Toplumsal İmgelem XVIII-XIX. Yüzyıllar*, (Çeviri: Pınar Güzelyürek Çelik, M. Emin Özcan, Lale Arslan Özcan), Dost Kitabevi, Ankara 2007.
- Frankofoni, “Yirmi Yaşında”, *Charles Baudelaire Özel Bölümü* (XV), Ankara 2008.
- Frankofoni, *Charles Baudelaire Özel Bölümü* (III), Ankara 1993.
- Kıran, Zeynel ve Kıran, (Eziler), Ayşe, *Dilbilimine Giriş*, Seçkin, Ankara 2006.
- Saussure, Ferdinand de, *Cours de Linguistique Generale*, PUF, Paris 1960.
- Burnett, Ron, *İmgeler Nasıl Düşünür?*, (Çeviri: Güçsal Pular), Metis Yayınları, İstanbul 2005.
- Ulağı, Serhat, *İmgebilim: Öteki'nin Bilimine Giriş*, Sinemis Yayınları, Ankara 2006.
- Kısakürek, Necib Fazıl, *Babıâli*, (4. Basım), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1990.

İTERNET KAYNAKLARI

- Koku İmgesi, Erişim Tarihi:07.05.2011, <http://groups.google.com/group/korsanedebiyat/web/ktlk-iekleri>
- Baudelaire, Erişim Tarihi: 10.07.2011, <http://sivildenemeler.wordpress.com/2011/04/09/ baudelairein-parisi/>
- Koku Nedir, Erişim Tarihi: 12.06.2011, <http://estelll.blogcu.com/koku-nedir-i-kokunun-tarihcesi/7305443>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	Deniz Seda YILMAZ
Doğum Yeri ve Tairihi	Zonguldak 29.03.1985
Eğitim Durum	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Ünivesitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Ünivesitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, fransızca
Bilimsel Faaliyetler	VII. Ulusal Frankofoni Kongresi Bildiri Sunumu
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Erzurum Ticaret Meslek Lisesi, Çelebi Hava Servisi, Özel Osen Akademi Eğitim Kurumu
İletişim	
E-Posta Adresi	deniseda85@hotmail.com
Tarih	20.02.2013